304

Preis 40 Heller.

ВІСТНИК

(Nachrichtenblatt des Bundes zur Befreiung der Ukraina)

Союза визволення України

Виходить що тижня в неділю.

Річна передплата виносить 15 К., 15 Мар., 3 Дол., 6 рублї, піврічна 8 К., 3 рублї, квартальна 4 К. 50 сот., 1·75 руб.

Ціна сього числа 40 сот., 15 коп.

Редагує Комітет.

Видає і відповідає за редакцію: **Волод. Біберович.**

Адреса редакції: Wien VIII., Josefstädterstraße 79, II, Tür 19.

Адміністрація: Tür 6. Телефон: 13430. Чек. конто: ч. 107.090.

Менших рукописей і віршів не звертаєть ся; з приводу того не входить ся в нїяку переписку.

III. рік. Ч. 37. Відень, 7 мая 1916. Ч. 97.

До наших Передплатників.

З днем 1 мая підвисшуємо передплату за „Вістник“. Мало того, що український друк яко чужий у Відні й так значно дорожший ніж в українськім містї, **ціна матеріялу й плата за працю підскочили в часї війни незвичайно в гору.** Коли визначувано висоту передплати на нашу часопись, були зовсїм инші обставини; зрештою відповідно до первісного пляну мали діставати Читачі за 10 К річно часопись 3 до 4 рази місячно в обемі 8 сторін теперішнього формату. Вже від вересня минулого року бачили ми конечність підвисшити передплату; кожде число „Вістника“, хоч зявляло ся правильно що тижня, а нї разу не вийшло одно число за два тижнї, носить на собі тавро подвійного числа. Ми хотїли зазначити тим, що Читачі дістають більше, ніж передплачують, значно низше коштів продукції, отже поодиноке число мусїло-б бути о половину менше або в разї такого самого обему дорожше. До того немало гроша вимагає також ілюстраційний бік часописи.

Підвисшуючи передплату, ми йдемо тільки слїдом за иншими часописями й журналами в Нїмеччинї й Австрії. Хоч вони видають ся серед далеко кращих умов ніж наша часопись (сього не можна навіть порівнювати) та в непорівнано більшім числї примірників, попідвисшували вони вже давно передплату, деякі вже другим наворотом. Що нова ціна „Вістника“ все-таки не висока, хай будуть доказом два приклади. „Osteuropäische Zukunft“ виходить в такім самім форматї, що „Вістник“, два рази місячно, кождого разу в обемі 12—16 сторін і коштує піврічно 8 марок, отже по теперішнїм курсї марки 12 корон. Наша часопись дає не менше матеріялу місячно ніж давнїйше, львівське виданнє „Лїтературно-Наукового Вістника“, що коштував 16 корон річно та в нїоднім роцї не покрив своїх видатків. Ми певні, що й українська щоденна преса доплачує також до своїх передплатників.

Умови передплати на „Вістник“ від 1 мая такі:

За цїлий рік	**15К**
За пів року	**8 „**
За чверть року	**4 К 50 сот.**
Від 1 мая до кінця року виносить передплата . . .	**10 К**
Поодинокі числа по . . .	**— 40 сот.**

Нові Передплатники можуть дістати всї числа від 1 сїчня 1916 р.

Хто протягом місяця вирівняє цїлорічну передплату, дістане яко премію книжку „На переломі. Памяткова книжка й календарь на 1916 і 1917 рр.“, котра сама коштує 2 К.

Від Видавництва.

Анґлїйський ляпас Росії.

Під сим заголовком помістив проф. др. Павло Рорбах у дуже поважнім нїмецькім тижневнику „Deutsche Politik“ у 13 ч. статю, з другою половиною якої познайомлюємо наших читачів. Написана вона з приводу статї Б. Зандса у вплившім анґл. журналї „Cont. Review“.

Значінне полїтичних статей у „Contemporary Review“ велике навіть тодї, коли нема під ними жадного великого імени з огляду на фактъ, що приймає їх місячник провідної полїтичної ролї. Се відносить ся так само добре до середньоєвропейського жала проти Росії (про се мова в першій половинї статї проф. Рорбаха), як і до українського ляпасу, якому хочемо трохи близше приглянути ся. Дає сього ляпаса д. Бедвін Зандс. Називає свою статю: „The Ukrainians (Ruthenians) and the War“ (Українцї й вїйна). Чисте й подвійне вдоволенне познайомити ся з сею статею! Раз, що написав її добрий знавець української справи так до подробиць вірно річево, що статя з деякими доповненями на госпо-

Львівська державна наукова бібліотека
№ П

дарськім полї також у нас у Нїмеччинї може послужити дуже доброю інформацією в українській справі! А далї говорить вона правду російській політиці з огляду на Україну з таким докладним знанням і так рафіновано щиро, що при читанню її тільки думаєть ся щиро, які то міни зробили пани над Невою, коли їм показали сю статю. В кождім разї певно руководила автором, що її написав, політичним місцем, котре дало понуку до того, й редакцією, яка її прийняла, спільна свідомість, що час уже зложити нумер з таким грубим прядивом супроти Росії.

Передовсїм довідуємо ся, що автор написав уже більше томів і статей про Україну та що його родина вже від століття стоїть у зносинах (мабуть торговельних) з життєм українського народу. Далї чуємо (цитати з усїх важних місць подані далї дословно): Українцї се не Москалї, хоч вони того самого славянського племени. В дїйсности їх славянська кров чистїйша, нїж московська. Правда, московські націоналїсти твердять, що Українцї й Москалї се той самий народ, але сьому суперечать язикові й історичні факти так само, як явна дїйсність у московських і українських селах. Мови такі рїжні, як французька й португальська. Властивою та справжньою Росією є не Московщина, але Україна. Володимир Святий, що велїв себе охрестити разом з народом 988 р., був українським князем, так само другий Володимир-Мономах, що оженив ся з Ґірою, донькою анґльосаського короля Гарольда.

Коли переяславським договором (1654) злучила ся Україна з Москвою, лишила ся вона окремою державою. Її гетьман, вибираний вільними голосами, застеріг собі право законодавства й виконуючу власть; царське правительство не мало мішати ся у внутрішнї справи України; Україна задержала власну оружну силу, для гетьмана застережено веденнє заграничної політики. Москва не додержала умови й тому злучив ся гетьман Мазепа з Шведами. Битва під Полтавою 1709 закінчила в головнім українську незалежність.

Відтодї московлять Україну. В 1709 р. мав край більше шкіл, нїж має сьогоднї під російським пануванням. Все-таки представляє Українець ще нинї вищий тип у Росії. Росія давила український народнїй рух, але з Галичини та з Буковини, де є українські катедри на університетах у Львові та в Чернівцях, прийшла поміч українському рухови. Петро Великий робив у 1706 р. пропозицію Джонови Черчілеви, першому князеви Мальборо, щоб він став київським князем і одержав українську корону (тут цитує автор Cambridge Modern History, Vol. V. Chap, 9, p. 595). Останнїм гетьманом, що пробував зробити дещо для незалежности краю, заразом загалом останнїм українським гетьманом був Кирило Розумовський. З ним пішла в забуттє Україна як окреме політичне поняттє. Число шкіл обмежено, українську літературу переслїдувано. Щоб мати читачів, мусїв писати український поет Гоголь „московською або великоруською мовою.“ Біблію в українській мові признано революційною публїкацією. Все-таки Британське Біблїйне Товариство подбало за українське виданнє святого письма. В часї російсько-японської війни хотїло се товариство доставити її Українцям в російськім війську, але йому відмовлено. Так мусїло воно вдоволити ся тим, аби роздати її бодай поміж українських вояків у полонї в Японцїв.

Українців гірко болить се, що два такі цивілїзовані краї, як Анґлїя та Франція, не журять ся їх нещастєм і їх почуваннями. В Канадї, анґлїйській колонії, живе яких 300000 Українців, в Австралії й инших анґлїйських кольонїях 50000, в Злучених Державах понад 200000. Уже з сеї причини треба в Анґлії дещо журити ся Українцями. В Росії живе 29 мілїонів Українців (у дїйсности коло 35 мілїонів), у Галичинї 4 мілїони, на Буковинї 0·3 мілїонів, на Угорщинї понад пів мілїона. Українські мужики в Росії держать ся міцно своєї релїґії, своєї мови, своєї ноші. На жаль вони дістають для себе священиків, призначуваних різко-московським Святїйшим Синодом. Більшість російських лїберале в признає, що Українцї не Москалї, але правительство думає инакше. Автор (Зандс) бачив, як український мужик з Полтавщини щиро плакав, коли він зайшов до одної національно-української школи в Галичинї. „Дав би пан Біг, аби наших дїтей так учили!“ бурмотїв він. У 1914 р. святковано столїтнї роковини уродин Тараса Шевченка, найбільшого українського поета, себто мали відсвяткувати, та російське правительство заборонило свято. Поетка Леся Українка вмерла 1914 в Київі та поховано її 9 серпня. Київські полїцаї з витягненими шаблями стерегли її гробу, вони заборонили складати вінцї та стяжки в українських національних красках, синїй і жовтій, і виголошувати промови. Вони відганяли дїтей, які просили дозволу обсипати гріб китицями квітів. Чи диво, що коли вибухла війна, арештовано сотки Українців у Київі й Полтаві „на підозріннє в ґерманофільських тенденціях!“ Усе те можна вичитати в Зандса.

Бажаннє Українців жити незалежно опираєть ся на їх психічній, моральній і інтелєктуальній окремішности від Москалїв. Ся окремішність, пише Зандс, з бігом часу зростає замість зменшувати ся. Поетичний, живий Українець має мало спільного з Москалем. Україна під господарським оглядом дуже багата. Вона має добрі пристанї й природні границї. Се, здаєть ся, головна причина, що Росія не хоче признати прав України. Наполеон I, а принагідно навіть Бісмарк зрозуміли вагу украинскої справи.

З закликом до великих політиків звертаєть ся саме Бедвін Зандс до найважнїйшого, що він очевидно хотїв сказати. Наводжу текст задля значіння сього місця по анґлїйськи: „Се буде можливо поворот до конкуренції поміж Росією й нїмецьким народом, жах перед будучими труднощами Росії з Грецією, Італією й Туреччиною задля володіння Дарданелями й більш чи менш сильної політики на Середземнім морі, або се буде упадок віри в той панславізм, на чолї якого стоїть всесильна Росія, а під останньою лиш кволі малі держави — автономія України розвязала-б тут усї неясности. Невтральна Україна стала-б солїдним тереном з 40.000.000 населення поміж Росією й Нїмеччиною, поміж Росією й Румунією. Се влило-б більше віри в малі славянські народи, які бажають розвивати ся самостійно лиш під протекторатом, але не під диктатурою Росії. Особливо Чехи й Болгари заінтересовані в національних змаганнях України“.

Ся програма дїйсно так само оригінальна, як і противна бажанням і інтересам російської політики. Автор думає позірно без нїякої злоби, що через заведеннє української автономії розвяжеть ся справу будучої віднови нїмецько-російського противенства, а також будучі російські труд-

нощі з Грецією, Італією й Туреччиною, питанне Дарданелів, панславізму (недовіре до малих славянських народів супроти надмірно сильної Росії належить очевидно також до панславізму сього роду) та які ні були-б европейські трудности. Якою автономною має бути на будуче Україна, не сказано того виразно, але все-таки, здаєть ся, велико-автономною, такою автономною, щоб Росія не була вже більше небезпечна для решти славянських народів. Властиво недостає ще тільки одного, щоб д. Зандс підхватив стару оферту Петра Великого Джонови Черчілеви, князеви Мальборо, відносно теперішнього Черчіля, котрий без сумніву дуже надаєть ся на київського й українського князя, та запросив його засісти на престолі Володимира Мономаха. Одна анґльо-саська княгиня й так сиділа вже раз на нім. А може навіть д. Черчіль і уладив цілу дарданельську експедицію в сій цілі, щоб перебрати в руінах Батурина булаву й печатку Мазепи, старі клейноди української княжої гідности. Поручаємо Москалеви, до якого відкликуєть ся нераз д. Зандс так прихильно, дещо призадумати ся над сим питанням.

Проф. др. Павло Рорбах.

Оригінальні стрілецькі пісні.

1. Стрільці в початках.

(На ноту: „Ой, зацвіла черемшина“. . .)

1. *Збираютъ ся добровольці*
   В славнім місті у Стрию,
   Гей-гей! В славнім місті у Стрию.
2. *Чекав їх доріженька*
   У далеку сторону — Гей-гей . . . і т. д.
3. *Посїдали добровольці*
   До некритих ваґонів — Гей-гей . . .
4. *Де все їде худобонька,*
   Біла, товста, без рогів — Гей-гей . . .
5. *Машеруютъ добровольці*
   Через Мезитеребеш — Гей-гей . . .*
6. *Чи то військо, чи то банда,*
   Бігме не розбереш — Гей-гей . . .
7. *Один світить грішним тїлом,*
   А другий колїном — Гей-гей . . .
8. *А пан четарь командує:*
   „Товариство передом!“ — Гей-гей . . .
9. *Кріси мали, як тички,*
   А на плечах тлумачки — Гей-гей . . .
10. *Нї думаютъ, нї гадаютъ,*
    Бо в животах нич не маютъ — Гей-гей . . .

2. Марш.

Попереду сотник іде,
Раз, два, три . . .
Він до пекла з нами піде
Раз, два, три,
Бо він хлопець як сметана,
Має раньу капітана,
Раз, два, раз, два, раз, два, три . . .
Гей, ви Стрільці Січові,
Раз, два, три —
Ваших дївчат серце мліє,
Раз, два, три —
Та ви на се не зважайте,
Лиш все вперед поступайте—
Раз, два, раз, два, раз, два, три . . .

(Сї дві пісні співали Стрільці головно в початках).

3. А хто хоче у запічок . . .

А хто хоче у запічок,
А ми хочем в поле
Заглядати смерти в очі
І жити на волї — Гей-гей — 2 рази
А хто має ту відвагу
В наші ряди стати,
Той у світї, що захоче,
Буде здобувати.
А наш сотник малий ростом,
Великий розумом,
Троха сварить, троха гладить,
Бо нас передумав.
А наш четарь працьовитий,
Не гордий на ковнїр,
Лише дбав, щоб з нас кождий
Зістав добрий жовнїр.
Ой, як крикнув пан отаман,
А ми всї прибули,
Не жури ся, Україно,
Сини не забули.
Україно, Україно,
Ми вже за горами,
Утїкає ворог лютий
Перед бунчуками.
Слава тобі, отамане,
Слава Українї,
В тебе слово, у нас послух
І ми самостійні.
Веди, батьку-отамане,
На ворога в поле,
Заглянути смерти в очі
І жити на волї . . .

* Мезитеребеш — по укр. Страбичів, село на угорській Україні, де стояв перший раз Січовий Кіш. Кільканадцять день ходили Стрільці в своїх одіннях і за той час подерли їх на вправах тому „світили тїлом“.

4. Заповіт дївчинї.

По дорозї гомін йде,
Наша сотня в поле йде,
Вперед сотник нас веде,
А четарі по боках,
Стрілець з крісом у руках:
Кождий бистро в даль глядить,
В серцї пімсти жар горить . . .
Ти, дївчино молода,
Не забувай за стрільця,
Бо він вірний вітчинї,
Буде вірний і тобі.
Як лиш з війни поверне,
Тебе щиро приюрне;
А як Пан Біг призначив,
Щоб в могилї він спочив,
Полюби товариша,
Січового стрільця.
Він поправдї кохав,
Бо з любови вмирав . . .

(Співали новобранці У. С. С., як відходили 12 жовтня 1915 р. в поле).

У. С. С. Андрій Бабюк.

(Пр. Кв. Укр. Сїч. С.).

З Володимира Волинського до Сїльця.

Стелить ся дорога у віддалене село, російська дорога. Ті, котрі її не знають, знають зате „польську“ дорогу в Галичинї. Се вповнї вистарчить, бо обидва поняття дороги на нашій землї зовсїм подібні до себе, разом сходять ся, а почасти й разом покривають ся. Тим разом одначе не було зовсїм зле. Під верхньою верствою болота була ще у споді заморозь, котра не давала потопати возови аж по воси. Та й конї були добрі і візок легкий, отже їхали ми без нїяких особливших пригод.

Я з товаришем д-ром Кузьмичем, десятником У. С. С., членом комісаріяту четаря Саєвича, зайняли задне сїдало, а візник, 14-лїтнїй хлопець, сїв наперед.

Перш усього треба було познайомити ся з нашим візником. Се був милий, симпатичний хлопчина, Холмщак, з містечка Городла. Калїчив по польськи, бо мабуть хотїв нам приподобати ся, а се не йде без польщини або московщини. А його мова „проста“. Бідний хлопчина! Хоч він перестав „ламати ся“ й говорив уже до кінця з нами по українськи, але йому ще далеко до того пізнання, що найбільшим скарбом людини бути саме простим, здоровим на душі й тїлї.

Дороги в містї аж до тої границї, де кінчить ся світ, а починаєть ся тьма, вимощені не дуже дрібним каміннєм. Їхати легким візком і баскими кіньми по такій дорозї належить до середньовічних тортур. Але вже небагато такої муки, кроків кількасот. Аби лиш минути доми риловицького передмістя, місток на Риловицї й палати якогось православного панка, що лишив усе на божу ласку, — кінчить ся камінний шлях і дорога розходить ся на лїво до Луцька, на право до Зимна, Сїльця, Чесного Хреста й т. д.

Покидаючи биту дорогу, звернули ми увагу на згадані палати. Чепурненький, невеличкий мурований дімок з 4 фронтовими вікнами та входом у серединї, серед молодого, великого саду й господарських забудовань, робив приємне вражінне. По подвірю вештали ся жовнїри. Стояв там якийсь військовий віддїл, перший чи сотий на тій кватирі, а проте нема кругом видимих слїдів знищення. Ми тїшили ся чужим добром, що серед загальної руїни вспіло устояти ся. Воно всюди так. Нї кола, нї плота не здибаєте тепер на місцї, лиш недогарки й бовдури з високими, як мінарети, кóминами бовванїють там, де були колись людські оселї, але потрібну річ зашанують і вандали . . .

Сад обведений довкола ровом і валом; сей вал, пощерблений раз коло разу ямами на зріст людини, служив котрійсь сторонї за охорону. Як зачуваємо від міщан, від того місця завернули назад перед Москалями, що напирали, австро-угорські віддїли, котрі вже втиснули ся були на передмістє Володимира. То було на початку війни, в першій половинї серпня 1914 р.

Як у самім містї, так і на полї стрічаємо слїди господарки нового господаря, що бажає поправити дороги й завести лад, де того не було. Наперед очевидно що найконечнїйше. Ось купи товченого каміння, звезені неначе якоюсь невидимою рукою, мають загатити калабанї та баюри по дорогах, ті чортівські леговища. Уздовж дороги боками покопані рови.

Великий мурований монастирь у Зимнї показуєть ся напроти нас. Село пусте, мабуть нї живої душі не лишило ся. Тепер там табор російських полонених, коло сїмсот душ, зайнятих при рубанню поблизьких лїсів і направлюванню та вимощуванню доріг. Треба було аж того, щоб раз коло разу уложеною деревиною зробити дороги доступними. У згаданім монастирі, де проживають полонені, не лишило ся нїчого з давнїйшого уладження й обстанови крім голих будинків, не виключаючи й церкви.

Дальша дорога попри лїс служила також войовникам за охоронний вал. На лїво й на право простягають ся через лїс і поле довжезні рови з усїлякими сховками, повні води, з рештами палїсад напроти в три ряди, з дротяними перегородами. По дорозї лежать поломані еспанські конї. Лїс находить ся на значній горбовинї, що окружає овид півкругом, тому наш молоденький погонич назвав його дотепно російськими „Карпатами“.

Не минуло й пів години опісля, як вїздили ми в село Сїлець. На мене й на мого товариша зробило воно сильне вражінне задля свого гарного положення. Вернувши назад, звикли ми про се часто згадувати.

Село лежить на горбі над прекрасним озером, широчезним і довгим на декілька кільометрів. Чисте плесо води відкриває з горба від двора й церкви далекий вид на поблизькі острови, вкриті гаями, й на далекий протилежний беріг, на лїс та околицю. Вид дїйсно гарний, а як на Волинь, скупу на панорами, чудовий. Тут застали ми багато річей, котрі подобали ся.

Перш усього алея; широка дорога, висаджувана старими, грубезними тополями, які тут частїйше доводить ся стрічати, себто такі дороги з тополями. Кепські, бо кепські ті російські дороги, але мають одну захоплюючу прикмету. Є вони вигідні й такі просторі, як їх держава. Тут, коли сухо, не два, три вози можуть минати ся, як на наших дорогах, а пятьнадцять. Головні дороги висаджувані деревиною, чого одначе не можна сказати про бічні дороги, такі полеві стежки, де нїкуди прутика не найдете. Їхати такими дорогами й поблудити в морозну, завійну ніч, значить їхати просто на другий світ.

Згадана алея то не алея, а гребля. При нїй упуст і млин. Напроти греблї з одного боку прекрасна одноповерхова школа, вимурована отсе недавно дїдичем. Будинок школи поставлений на зразок російського стилю. По другім боцї греблї на горбі двір. Гарна резиденція сїлецьких панів здіймаєть ся над самим плесом озера. З вікон і ґалерії просторої одноповерхової палати видно добре й озеро і його острови й далекий протилежний беріг зі згаданою школою. Видко також ще дальше на горбовинї лїс, ізза котрого в своїм часї пражили австрійські та нїмецькі гармати. Побіч палати з одного боку находить ся костел, дім ксьондза та ще деякі доми й господарські забудовання, а з другого боку церква.

Мурована церква св. Михаїла Архистратига находить ся в добрім станї. Все стоїть у церкві на свому місцї: іконостас, образи, хоругви, хрести і т. д. Тільки з престола спрятали й поховали люде дорогоцїнности. Мужики підняли віко божого гробу, що стоїть з боку у шкляній шафцї, й показали частину захованих там церковних апаратів. Решту сховали ще лїпше й мудро зробили, бо врятували річи від грабежі, а божий храм від профанації. До церкви велїли ми мужикам знести старинні метрики, які застали ми в хрестильницї на попівстві. В сумному, дуже сумному станї ми їх застали. Лежали вони порозкидувані на помостї. Були то лиш кусники та листки з давнїх метричних книг. Селяне показували нам ще таке місце, де більше таких старинних грамот лежало збезчещених, але туди не було навіть охоти заглядати. Так спалено та знищено парохіяльний архив уже по приходї союзних військ, а нам припав тільки болесний обовязок бодай решту позбирати та зложити в церкві.

Дім священика вдержав ся також у незлім станї. Вікна й двері цїлі, лиш пустий у серединї, заставлений купами мерви. Тут кватирували по черзї всякі компанії та віддїли. З колишнього квітника й городу кругом приходства нї слїду не зостало. Земля стоптана, паркани поломані або спалені. Такий образ зрештою представляють усї села й містечка, словом цїла Волинь і, хоч то вже був час звикнути до руїни та згарищ, та проте не звикає нї душа, нї розум.

Обходячи кругом попівщину й церковний цвинтарь, одушевляли ся ми обидва прекрасним краєвидом з високого, стрімкого берега на плесо ставу, де рибалки закидали сїти по багату добичу, котру винаймають рибалкам військові власти за неприсутних дїдичів. Тодї звернули ми увагу на подїравлені стїни церкви, особливо від сходу й полудня.

Особливо східна стїна, вівтарна, інтересна з того приводу, що вона була виставлена на град крісових куль. Вона неначе якоюсь голкою понаколювана густо, причім у мурі, ані навіть у побіленій штукатурці нема замітної шкоди. На південній стїні вгорі під дахом видко невеличкий вилім. Селяне говорили, що се походить з якогось гарматнього набою. Вони вказували на лїс, де стояли гармати, а озеро в середині дїлило дві ворожі сили. Стріли на вівтарній части походили з російського боку, а гарматнїй вилім можна було спричинити з боку лїса, де стояли Нїмцї й Австрійцї.

Селяне, котрі нам показували церкву, вже в хатї, де ми до них зайшли, просили нас дуже гаряче о православного батюшку. Вони прихвалювали й церкву й приходський дім, де батюшка мав би вигідне мешканнє, й тому повели нас туди, щоб ми про те все наочно переконали ся. Ми прирекли зробити все, щоб їх бажання сповнили ся, й послали вже неодно прошеннє до греко-оріентального митрополичого ординаріяту в Чернівцях, щоб зволив вислухати незвичайно гарячу й щиру просьбу волинського українського населення та послав йому декількох православних священиків української народности й доброго серця, котрі дали-б людям те, а навіть і ще більше, як вони собі бажають.

Ми гостили у старости, в його заступника й инших селян, роздали їм українські часописи, говорили чимало з людьми, питали, як їм живеть ся й чого їм потреба, бавили ся приємною розмовою з дівчатами й молодицями (мому товаришеви належить ся за те ордер), просили їх співати нам пісні, та не допросили ся (вимовлювали ся постом). Але проте, позбиравши все до купи, з нашої поїздки до Сїльця вивезли ми найкращі спомини. Було то на початку марта 1916 р.

О. П.

З поезій У. С. С. Юри Шкрумеляка.

Стрілецький заповіт.

Наложили на нас превеликий тягар
І віддали химерній нас долї,
А за муки і труд, смертоносний удар
Сяйво нам прирекли авреолї . . .

І пішли ми у даль, у незнаную путь —
І шукаєм до сонця дороги;
Як одних нестав, нові тисячі йдуть
Лаштувати святинї пороги . . .

Анї страх, анї смерть — вже не спинює нас,
Нї упавших товаришів стони, —
Нас одно лиш манить: недалеко той час,
Де спасуть ся за нас мілїони . . .

Весна.

Весна іде. І тріскають окови,
Що світ держали зимними кліщами;
Встав земля, невинная дївиця,
Квітчав лоно срібними квітками.

Вставай же, брате, перелїг з'орати,
Засїяти без куколю пшеницю;
Богиня щастя до твоєї працї
Подасть тобі помічную правицю.

Глянь: дух весни простер вже дужі крила,
Знїма з болота повалені стїни,
Будує дім, замаює квітками,
Сходяче сонце золотить руїни . . .

. . . Пташиний гимн лунає з твого поля,
В тріюмфї сходить золотая Воля . . .

Осїння мелодія.

Чи не чув ти в шумі лїса
Лячних ридань і плачів,
Як по дебрах дух мертвоти —
Й опустїння зломонів? . .

Чи не чув ти в глуху північ
Важкі зітхання ялиць,
Що квилять за давнїм лїтом —
Стоном немічних вдовиць? . .

Чи не бачив в пізню осїнь,
Як трясли ся берізки —
І зітхали важко дуби,
Мов зажурені батьки? . .

Чи не бачив, як під вечір
Гнув ся явір у воріт
І скрипів, а його голос —
Чи не плач малих сиріт?

Знай же, брате, пізня осїнь,
Се та буря навісна,
Що під нею плаче люд наш
І зітхає вітчина . .

Зависть яко чинник національної полїтики.

Усїм відомо, що зависть належить до неприємних, прикрих станів людської душі. Менї неприємно, прикро, що я не такий, як инший, що не маю того, що инший, або не потраплю того, що инший. Се неприємне, прикре почуваннє гіршости, низшости, слабшости і т. д., якого дізнаємо, порівнюючи себе з иншим, називаємо завистю.

Зависть опановує не тільки почування одиниці, яка себе порівнює з кращою, багатшою, сильнїйшою і т. п. одиницею, одним словом з одиницею, котрій лїпше ведеть ся, таке саме почуваннє зависти опановує й цїлі гурти одиниць, життєво однаково поставлених, коли вони порівнюють себе з гуртом одиниць, життєво краще поставлених. Тому бачимо зависть у відносинах одиниць одного фаху — до другого, одної суспільної верстви до другої й одної народности до другої.

Слїдом за сим стрічаєть ся в людськім життю не тільки особиста зависть, але й фахова, клясова й національна і т. д. Кожда дальша по черзї обгортає ширші круги нїж попередня. Хочу говорити тут про останню.

З становища христіянсько-релїгійної етики кожда зависть є злом, є гріхом. Правовірний христіянин повинен усяку зависть здушити, прогнати, викорінити з свого серця й бути „невинним, як голуб“.

Голубяча невинність може бути дуже гарною й цїнною прикметою одиниці, коли оцїнювати одиницю у відірванню від людського середовища, зі становища аскизи, себто з позагромадянського становища; з суспільницької точки погляду голубяча невинність являєть ся прикметою пасивною, суспільно безвартісною.

З становища суспільної етики зависть сама в собі не є ще анї злом, анї добром; усе залежить від того, як реаґує на таку зависть, на те прикре почуваннє, якого дізнає дана одиниця, чи дана суспільність, порівнюючи себе з иншою одиницею чи суспільністю?

Почуваннє зависти може викликувати трояку реакцію; між ними дві натури чисто неґативної, одна позитивної.

Найлекшим способом неґативного реаґування на почуваннє зависти є заперечуваннє причин і основ зависти.

Щоб себе увільнити від прикрого почування низшости, слабшости, гіршости і т. п., заперечуєть ся відважно й публично висшість, сильнїйшість, лїпшість і т. п. иншого.

Сей спосіб реаґування подибуємо й у одиниць і в народів. З великим розвитком і розширенням преси, з впливом, який преса осягнула в сучаснім життю на полїтичну думку, став ся повищий спосіб реаґування на національну завись сливе загальним.

Націоналїстична преса, особливо в деяких народів (щоб не трудити олівця цензора, не наводжу прикладів; кождий, хто інтересуєть ся полїтикою, знайде дуже багатий ілюстраційний матеріял, як тільки схоче пригадати собі передвоєнні часи, а навіть, як задасть собі труду переглянути сучасну воєнну лїтературу сусїдів), не тільки прийняла за правило сей саме спосіб реакції на почування національної зависти, але усовершила його до мистецтва.

Мистецтво в орудуванню сим засобом полягає в тім, що народови, супроти якого родить ся в душі власного народу завись, не тільки відмовляєть ся більшої вартости, а ще й противно приписуєть ся йому всякі найгірші прикмети. Дрібні помилки або недостачі підносить ся до первостепенного значіння, обезцїнюєть ся й осмішуєть ся його в очах власної суспільности.

Серед малокритичної публики сей спосіб має на жаль широкий успіх. Малокритична людина росте у власних своїх очах не силою своєї власної внутрішньої вартости, але силою хиб і недостач иншої. Наче той бібліїйний фарисей дякує Богови, що не такий грішник, як митарь, і заспокоюєть ся, стає вдоволений з себе.

Не треба говорити, що такий спосіб реаґування на почування національної зависти наскрізь шкідливий! Розуміеть ся, шкідливий для власного народу, бо тому другому обезцїнюваному й осмішуваному народови з правила не шкодить нїчого; противно подражнює його амбіцію та спонукує до більшої активности. Зате власний нарід піддаєть ся досить скоро суґґестії з боку своїх полїтиків і публїцистів, заспокоюєть ся, стає вдоволений і попадає в безчинність, або в безосновну гордовитість, котра своєю чергою паралїжує всякі завдатки активности.

Сказано вище, що обезцїнюваннє й осмішуваннє з правила не шкодить народови, проти котрого звертаєть ся, значить, у виїмкових випадках все-таки шкодить!

Такі виїмкові випадки заходять там і тодї, де й коли якийсь нарід стає перед трибуналом чи то рішаючих полїтиків инших народів, чи перед трибуналом публичної опінії і є в такім положенню, що сякий, чи такий осуд може заважити на його долї.

В таких виїмкових випадках обезцїнюваннє й осмішуваннє, перечиннє всяких прикмет і очорнюваннє, доказуваннє нездарности й нездібности може справдї пошкодити діткненому народови, — але чи поможе сим способом тому народови, що нападає? Рішуче нї, бо заслонює правдивий стан річей, ширить мильні оцїнки й неоправдане лехковажаннє противника.

Тут приходимо до другого способу реаґування на почування національної зависти, ще більше неґативного та з становища суспільної етики ще низшого.

У сїм випадку реакція на почування національної зависти звертаєть ся не до власного народу, але просто й безпосередньо проти народу, положеннє якого викликує завись.

Тут не ходить уже про те, щоб вмовити у власний нарід, буцїм у сусїда нема нїчого красного, доброго, корисного, а про те щоб сусїдови просто пошкодити, знищити його добро, припинити його розвиток, ударемнити його змагання до гарного, доброго й корисного. Не до того змагаєть ся, щоб якесь добро для себе осягнути; виключно тільки до того, щоб иншому осягненнє добра унеможливити. „Як що я не маю, то й ти не матимеш“ — стаєть ся провідною засадою полїтики і то не в такім випадку, де якесь добро одно-однїське й де стоїть ся перед питаннєм: або менї, або тобі, — але саме в таких випадках, де треба примінювати цїлком иншу засаду, а саме: „маєш ти, то і я мушу мати“, або навіть ще ширшу й лїберальнїйшу: „добре, що ти дістанеш, бо се поможе й менї таке саме осягнути“. Кажу „таке саме“, бо „те саме“ може бути одно, отже хтось з нас мусїв би бути виключений; „таких самих“ є більше, отже в засадї не виключаєть ся нїкого.

Коли полїтик не може виказати ся нїякими иншими позитивними успіхами, тільки тим, що противній полїтичній чи національній ґрупі пошкодив, то се свідчить не тільки про його полїтичну безсильність і нездатність до позитивної, творчої роботи, але заразом про його низьку суспільно-етичну вартість, котра позволяє йому опирати ся на найнизших людських інстинктах і замість усовершати псує суспільність.

Щоб заслонити свою нездарність, закрити перед очима суспільности хиби й недостачі своїх полїтичних доріг і засобів, він намагаєть ся опянити свою суспільність гашішом злорадости.

Радість з чужого нещастя, з чужих невдач — се безперечно одно з найнизших, найбільше первісних і найвиразнїйше протисуспільницьких почувань людини.

Злорадість — се рідна дитина ненависти. Ненависть і злорадість все водять ся за руки. Ненависть дбає тільки про те, щоб шкодити иншому; радість з чужого лиха підхлїбляє ненависти, але ненависть ненаситна й не заспокоїть ся. Національна ненависть веде до взаїмного нищення, пожирання і якби люде, що належать до рїжних народностей, справдї так себе взаїмно ненавидїли, як се виходило-б зі слів і вчинків полїтиків, або з писань публїцистів, то нині не стояв би вже камінь на камени там, де живуть два народи побіч себе, а якби якісь одиниці, що належать до таких двох народів, припадком ще удержали ся при життю, ходили би з порозбиваними головами, поломаними кістьми й повидряпуваними очима . . .

На щастє ненависть не є підоймою, що двигає сучасне суспільне життє, бо яко наскрізь неґативне почуваннє мусїла-б допроводити до смерти й загибели людства, а не до життя та розвитку.

Те, що в полїтичнім життю подибуємо так багато ненависти, не повинно нас баламутити, бо властиве життє пливе своєю течією й кождий нарід живе у своїм природнім розвитку, двигаючи ся в гору ступінь по ступнї до кращого, лїпшого й досконалшого.

Анї життя людства, анї життя поодиноких народів не можна оцїнювати з самих тільки промов полїтиків або з газет, бо те, що стрічаємо в промовах і газетах, усе піднесене до найвищого ступня, побільшене до нечуваних розмірів, — у реальнім життю його роля далеко-далеко скромнїйша. Коли ненависть тільки цїлком неґативний стан людської душі і коли ненависть не є й не може бути підоймою людського життя, чому так багато ненависти стрічаємо в полїтичнім життю?

Відповідь на се питаннє вирине сама, як тільки вияснимо собі, що полїтика й полїтична боротьба, то не одно й те саме. Тому, що наш нарід від непамятних лїт стоїть у полїтичній боротьбі з иншими народами, а з другого боку не є в тім положенню, щоб свої громадські справи сам самостійно порядкував, противно громадськими справами українського народу управляють чужі народи, саме ті, з котрими він стоїть у полїтичній боротьбі, — тому поняттє полїтики набрало такого самого значіння, що поняттє полїтичної боротьби.

Полїтика — се порядкуваннє суспільними справами, управа громадянських дїл, — робота наскрізь позитивна, творча. В сїй позитивній, творчій суспільній роботї не може бути місця для неґативних почувань, отже й для ненависти. Полїтика, що руководить ся ненавистю, сама себе заперечує, сама себе паралїжує, бо замість змагати до того, щоб своїй громадї (свому народови) придбати як найбільше добра, змагає тільки до того, щоб иншій чужій громадї завдати найбільше лиха.

Инша річ полїтична боротьба — се не мирний, а воєнний стан. Як кожда боротьба, так і полїтична має окремі

боєві правила й послугуєть ся своєрідними засобами. Як ґенералови армії залежить на тім, аби в жовнїрах розбудити найбільшу охоту до бійки, стрілянини й різанини, найбільшу завзятість, витривалість, безоглядність і т. д., так у політичній боротьбі політикам, а також газетам ходить про те саме в переносним значінню. І один і другий часто відкликуєть ся до ненависти, бо ненависть заслїплює та пхає в вир боїв.

Завдяки невідрадному положенню нашого народу, зокрема, що він позбавлений можности самопорядкування своїми справами, ми маємо тільки політиків-жовнїрів, що воюють; тип політика-господаря, що оре, сїє та збирає, в нас ще не витворив ся. Правда, в нас обставини такі, що кождий політик — мусить бути політиком-жовнїром, на се нема ради, все-ж-таки замало дбаєть ся серед нас про се, щоб він рівночасно був політиком-господарем, щоб рівно добре орудував мечем і плугом, щоб політика була справдїшньою політикою, а не тільки політичною боротьбою й політичним крутарством, щоб у політиці звертати увагу передовсїм на її позитивну сторону та всї сили народу запрягти до позитивної політичної роботи. Ходить отже про те, щоб суспільність не була інертною, пасивною масою, котра вдоволяєть ся тим, що двох-трьох людей політично рухаєть ся й тим двом-трьом людям віддає веденнє цїлої національної політики, а решта „політиків“, або безкритично даєть ся водити на паску й без застережень притакує всьому, що робить двох-трьох провідників, або знову й те друге з суспільного становища далеко гірше та шкідливійше — стоїть собі „з далека“, не бере участи в політичнім життю, а зате тим гострійше та зїдливійше „критикує“ чинних політиків, підчеркуючи своє позірно „обєктивне становище“.

В основі річи цїла ся обєктивність зводить ся дуже часто до особистих анїмозій та упереджень, а з правила полягає на цїлком недостаточнім знанню фактичного положення справ, на ігноруванню їх історичного розвитку й веде до видавання осуду на підставі того, що десь від когось зачуло ся, звичайно в перекрученім, недоповідженім або свідомо сфальшованім виглядї.

Розуміеть ся, що „обєктивна“ критика того роду — се нїщо инше як дешеве лїпшезнайство, яке нїколи не доводить до активних виступів, противно кисне та кваснїє само в собі, а є тим небезпечнїйше, що неробство й бездїльність прикрашує приманливими фразами.

Ходить про те, щоб суспільність вирвати з того інертного стану, викорінити бездїльність, побудити до активности цїлу народню масу, активности не тільки в політичній боротьбі, але й у позитивній, творчій політиці.

Треба признати, що національна завись може бути дуже сильним і видатним стімулом до розбудженя національної активности, але тільки тоді, коли на почування національної зависти реаґуватиметь ся позитивним способом.

Позитивна реакція на почуванне зависти се супірництво, робота на випередки, дїяльність на вздогін.

Аби свою націю побудити до супірництва з національними противниками, треба передовсїм двох річей: 1. освідомити цїлий загал з фактичним і правдивим станом справ власної нації, без чорного песимізму, але й без рожевого оптимізму. Представленнє справ у самих найчорнїйших красках доводить до зневіри й охлялости; оперуванне самим рожевим світлом — до безжурности й лехковаженя та присипляє чуйність. 2. Освідомити цїлий власний загал з положеннєм справ у національних противників. Малюванне ворога найчорнїйшими барвами, відмовлюванне йому й крихітки чогось доброго, гідного наслїдування, хто зна, чи не шкідливійше для власної нації нїж найсильнїйше звеличуванне та прославлюванне його. Се останнє може в найгіршім випадку викликати перехід навіть численних одиниць до табору противника, але не може спричиняти масової шкоди власному народови. Противно перше! — Воно доводить до того, що власна суспільність ставляєть ся тільки на становище безоглядної неґації супроти національного противника. Все те, що від противника виходить, що зродило ся в його думцї, або витворило ся в його історичнім розвитку, уважаєть ся згори за зле й шкідливе. В такім станї нарід не сам чогось хоче, але передовсїм і майже виключно не хоче того, чого хоче його національний противник. Історія політичного життя українського народу в Галичинї достарчає нам аж надто багато прикладів наскрізь неґативної політики того роду.

Політика-ж повинна бути позитивна й творча, повинна використовувати всї стімули душі суспільности, які можуть ту суспільність підбадьорити та зміцнити у вродженім людинї змаганню до краси й добра. В життю націй таким стімулом буває також національна завись, коли реаґуєть ся на неї національним супірництвом.

В. Темницький.

По відроченню Думи.

Державна Дума відрочена, як говорить ся в указї, до червня; але, як відомо, з практики російського парляментаризму, багато віри надавати указам не треба. Та поминаючи се, вже тепер можна сконстатувати, що відкинено домаганнє російських лїбералів зробити засїдання Думи перманентними. Можна думати, що й самі лїберали забули про своє домаганнє, бо якихсь протестів з нагоди відрочення Думи не було чути. Навпаки, останні засїдання Думи були незвичайно апатичними й відбували ся при дуже незначнім числї присутних послів. З сеї нагоди пише „Колоколъ“: „В кінцї сесії йшло прискорене штемпельованнє дрібних законопроєктів у майже пустій залї. Дума повинна була спинити процес суспільного роскладу та висушити багно поза фронтом, . . . але вона сього завдання не виконала. Поза фронтом панує, як і ранійше, сумерк і Дума не розігнала його . . . Посли виголошують далї промови ідейного змісту: А. Бубліков домагаєть ся поліційних заборон у боротьбі з марнотравством; Крупенський стверджує, що тепер навіть похорони й панахиди зробили ся виставами дамських мод; Шингарьов героїчно переконує горожан в кінцї марта підписувати ся на воєнну позичку, — очевидно є багато глухих з заможних кляс, яких протягом трьох тижнїв не можна було розбудити зі сну“.

Коли Дума не змогла, як не висушити, то бодай розколихати всеросійського багна, то ще менше можна сподївати ся, що се можна буде зробити без Думи. Навпаки, з відроченнєм Думи реакція зробила ся нахабнїйшою. Призначенне провідника крайнїх правих у Державній Думі й Радї — А. Бобрінского помічником мінїстра внутрішнїх справ є вже само собою провокацією лїберальних кругів Росії, але ще більш провокаційними являють ся умовини сього призначення. Бобрінский має бути в мінїстерстві внутрішнїх справ заступником свого шефа Штюрмера, хоч сї обовязки по закону належать призначеному давнїйше помічникови мінїстра, в данім разї Волконскому, до якого лїберали відносили ся з деякими симпатіями. Але й поза тим Бобрінський, який перебрав на себе управу політичними справами, обдарований преротативами, що ставлять його фактично поруч з мінїстром внутрішнїх справ: він має напр. право бути присутним на засїданнях Ради мінїстрів, зявляти ся з окремими рефератами в царя і т. д.

Таким робом щасливі російські горожане матимуть фактично аж двох мінїстрів внутрішнїх справ. Проти такого нарушення закону запротестував навіть реакційно-попівський „Колоколъ“, доводячи, що „вартовий має бути лиш вартовим, мінїстер лиш мінїстром, а помічник мінїстра лиш помічником мінїстра“. Не виключене, що правительство й послухає реакціонерів і призначить Бобрінского на місце Штюрмера. Проти призначення Бобрінского лїберали протестували також мало, як і проти відроченя Думи, хоч збільшенне реакції помічаєть ся досить виразно. Виявило ся воно досить якраво між иншим в арештї та засланню на Сибір трьох визначних російеьких дїячів — Мякотіна, Брамсона та Гізетті, признаних нарадою при помічнику мінїстра внутріш-

нїх справ підозрілими під полїтичним оглядом. Але російські лїберали в своїм шовінїстичнім божевіллю не зважають на сї втрати у власних рядах і не лиш невільничо йдуть за правительством в його крівавій світовій авантурі, а навіть заскакують наперед, бучно домагаючи ся продовження війни аж до „побідного закінчення“, хоч се закінченнє виглядає вже і в уяві кадетів зовсїм инакше нїж раннїйше.

Як мало рахують ся російські лїберали з реакцією й дїйсним полїтичним станом у Росії, показує між иншим досить нахабна відповідь „Русского Слова“ на промову нїмецького канцлєра Бетмана-Гольвеґа, властиво на те місце в нїй, де говорить ся, що увільнені від реакційної Росії нації не будуть віддані їй знов на поталу. Московські лїберали відповідають на се, що Росія не лишить ся реакційною та що будуччина належить не реакційній, а вільній Росії. „Польщі вже приобіцяв автономію Николай Николаєвич, а що торкаєть ся Литовців, Лотишів і инших народів, то ми вже порозуміємо ся з ними самі, без посередництва Нїмеччини“. Коли Росія по війні й не лишить ся такою реакційною, як тепер, то се в усякім разї буде не заслугою лїбералів, які фактично йдуть тепер разом з правительством, а щодо справи „інородцїв“, то перед війною та й у часї війни правительство та лїберали старали ся порозуміти ся лиш з Поляками, а про инших народів згадали лїбералні помічники реакційного уряду рішуче запізно, аж тодї, коли сї народи увільнили цїлком або почасти конституційні центральні держави. І тепер ані правительству ані лїберадам жадна з поневолених націй уже не повірить. *М. Троцький.*

За тиждень.

(Сміле твердженнє. — Три фронти. — Кут-ель-Амара. — Ірляндська революція. — Американсько-нїмецький конфлїкт).

Останнїй тиждень багатий воєнними та полїтичними подїями. Коли хто вірить в се сміле твердженнє, що інтензивність подїй зближає нас до кінця війни, — то отсей тиждень повинен би бути добрим кроком на тій дорозї. Одначе в се сміле твердженнє вірить тільки побідник, — побитий зовсїм противно говорить про продовженнє війни наслїдком „хвилевого неповодження“ . . . Хвилеве неповодженнє, як попереднїми часами, так і тепер по боцї почвірного порозуміння — й Анґлїя мусить знов пересунути кінець війни о декілька років . . . Центральні держави, які стоять перед такими фактами, як здобуттє Кут-ель-Амари, побідою над Нароцьким озером, повним відбиттєм усїх наступів на італїйськім і французькім фронтї — можуть сміло сказати: ми зближили ся о значний ступінь до доброго мира.

На російськім фронтї від останньої — так крівавої для Росіян офензиви в мартї — трівав спокій. Тільки раз у квітнї, а саме 13 квітня — пробували Росіяне зробити сильнїйший наступ над долїшньою Стрипою. Від того часу до останнїх днїв квітня знов не було нїякого руху на сїм фронтї крім артилєрійських боїв. В останнїх днях квітня розвинув ся бій над Нароцьким озером, воно має вже для російського війська сумну історію, — в котрім, як скромно зазначує Гінденбурґ, „удало ся поправити обсерваційну позицію“. При отсїм „поправленню“ забрали Нїмцї майже 6000 полонених, 56 офіцерів, 28 машинових крісів та чотири гармати, — значить, треба рахувати російські втрати на 15—20.000.

На французькім фронтї повторяють ся менші бої на цїлій лїнії, — одначе цїла увага концентруєть ся й на дальше на Вердені. У довгих боях за сю твердиню, які трівають від 21 лютого, знов наступила стадія тяжкої позиційної боротьби. Треба се пояснити тим, що Французи стягнули сюди велику скількість війська й укріпили незвичайно сильно свої позиції.

На італїйськім фронтї покінчили ся наступи Італїйців на Добердо, Коль ді Ляна, Валь Суґана та в области Адамелльо — повними невдачами.

Чорні днї переживає тепер Велика Британїя. І то під мілїтарним і внутрішньо-полїтичним оглядом. Упадок твердинї Кут-ель-Амара в Мезопотамії, ірляндська революція, невдачі рекрутаційного закону — се удари, які може трохи зменшать анґлїйську самопевність. Кут-ель-Амара, місцевість у Мезопотамії, яка числить коло 1200 мешканців, лежить над Тигром — у віддаленню коло 150 km від Баґдаду, а яких 400 km від Перського заливу. Анґлїйцї, що вже давнїйше закупили були пристань Альбафа в Перськім заливі, зачали вже на весні 1914 р. мандрівку горі рікою в напрямі до Баґдаду. При отсїй своїй експедиції перевозили вони матеріял моторовими суднами та річними пароплавами, — армія машерувала по обох боках ріки. Так зайшли вони аж до Ктезіфону, місцевости, віддаленої 18 km від Баґдаду. Та тут їх привитали Турки. Анґлїйська експедиція мусїла подати ся взад аж до Кут-ель-Амари — й тут укріпила ся. Тимчасом після анґлїйських невдач на Ґалїполї стягнули Турки звідси свої сили на мезопотамський фронт. Одна їх часть облягала Кут-ель-Амару, а друга захищала від наступів відсїчи. Не зважаючи на все те, йшло Туркам не надто світло, головно тому, що не мали муніції. — Найблизша залїзнича стація віддалена 600 km від Кут-ель-Амари й транспорти муніції йшли дуже повільно. Зате Анґлїйцї діставали все нові підмоги на пароплавах. Та тут прийшла Туркам природа в поміч: при кінцї марта та в квітнї виступив Тигр з берегів — цїла околиця перемінила ся в одно велике болото, анґлїйські відсїчні війська мусїли відступити від берегів Тигра, транспорти муніції не могли відбувати ся і вкінцї ґенерал Townshend мусїв піддати ся враз із 13.300 оборонців. Ходить чутка, що Анґлїйцї хочуть зліквідувати своє мезопотамське підприємство. Отже ще одна нова авантура — подібно, як ґалїпольська та солунська! Отся мілїтарна невдача мала-б для Анґлїйців у сїм випадку важне полїтичне значіннє. Анґлїйцї саме змагають до повного економічного опанування Мезопотамії. — Вже в часах мира істнувало над Шат-ель-арабом і над Перським заливом багато анґлїйських торговельних осад, — пароплавба на Тигрі була від довгого часу в їх руках. Колиб Анґлїйцї стягнули свої війська, мусїли-б зрезиґнувати з сих економічних здобутків у Мезопотамії.

Анґлїя була змушена кинути ся у світову війну, щоб боронити прав і волї малих націй . . . Отсей вислів безнастанно повторюєть ся з мінїстеріяльних, президіяльних, секретарських лавок і місць в Анґлії. А тимчасом — у серединї самої Анґлії ятрить ся одна болюча рана — болюча рана саме одної малої нації. Від столїть бореть ся ірляндська нація за свої права. Одначе ще дотепер не вдало ся їй здобути нїякої самоуправи. Перед війною справу т. зв. гомрулю — значить самоуправи, не зважаючи на опір анґлїйської провінції Ульстер, майже рішено. Прийшла війна — і справа гомрулю пішла до коша. Не дивно, що невдоволенне серед Ірляндців стало зростати й партія націоналїстів (Irish Nationalists), провідником якої є Redmond, старала ся парляментарною дорогою узискати права для ірляндського народу — й домагала ся тільки гомрулю. Та відколи справа гомрулю потерпіла невдачу, а ще коли Redmond зразив собі населенне своєю аґітацією за бранкою, зачали зростати впливи революційної партії, т. зв. Sinn Fein. Отсї слова значать у старо-ірійськім діялектї: ми самі. Ми самі хочемо бути своїми панами. В партії Redmond-а ґуртували ся головно буржуазні сфери, до Sinn Fein-у прихилювали ся незаможні хлїбороби, робітники, а також низше й середнє урядництво. Змаганнєм Sinn Fein-у є утвореннє незалежної ірляндської республики.

Провідником сього руху був Sir Roger Casement, людина, яка через цїле своє життє заступила ся за поневоленими народами; відома його акція проти насильств над Неграми з Конґо та Бразилії, — й за стараннями якого замість сподіваних 400.000 рекрутів дістала Анґлія з Ірляндії

тільки 80.000. Вибух революції, який наступив у великодний понеділок, має стояти в звязку з приїздом Sir Roger-a Casement-a до Ірляндії та його арештованнєм. Він мав обійняти провід революції, тимчасом анґлійське правительство заарештувало його зараз, як він прибув до Ірляндії. Вістки, які доходили про цілий перебіг революції, — дуже неповні, бо преса почвірного порозуміння старає ся очевидно затушувати сю для неї так неприємну подію. Число повстанців треба рахувати на більше тисяч, — вони-ж держали в своїх руках через цілий тиждень головні будинки в осередку столиці Ірляндії — Дубліна. У великодний понеділок вивішували ірляндські революціонери з ентузіязмом свій зелений національний стяг із написю „Ірляндська республика“, а в неділю 30 квітня на сім самім місці повівала вже біла корогва й 489 Sin Feinn-ів вивезено як „полонених“ до Анґлії. Які жертви потягнули за собою бої на барикадах, не відомо.

Ірляндія знов скупала ся у своїй крови. Революція не вдала ся, як більшість революцій не вдаєть ся, одначе могутнє моральне вражіннє зостанеть ся і з тим вражіннєм мусить Велика Британія рахувати ся.

Американсько-нїмецький конфлїкт має всї вигляди на мирне полагодженнє. Нї в Нїмеччинї нї в Америцї нема найменшої охоти до війни, дипльоматична акція в повнім розгонї, американський посол Gerard був через довший час у нїмецькій головній кватирі на авдієнціях з нїмецьким цїсарем, — є отже вся надія, що й сим разом скінчить ся на „паперовій війнї“. —к.

Ґімназія Українських Сїчових Стрільців.

Минає вже майже рік, як істнує в Коші У. С. С. ґімназійний курс, який гуртує довкола себе всю ґімназійну, а також семинарійну молодь, яка принагідно перебуває в стрілецькім Коші. Ориґінальність того курсу й та роля, яку він відграє бодай в одній поважній частинї стрілецького загалу, спонукують автора отсеї дописи як його ініціятора та провідника оповісти коротко історію так названої стрільцями „етапної ґімназії У. С. С.“.

Етапна ґімназія У. С. С. в З. Паланцї (Май 1915 р.)

Заінїціював я її при кінцї мая 1915 р. в Замковій Паланцї коло Мукачева на угорській Українї. Причин заснованнє ґімназії дуже легко догадати ся. Найголовнїйшими завданнями курсу було: відсвіжити розум молодих людей, привернути їм попередню благородність і чистість почувань, вивести їх на якийсь час з тої очайдушности, яка опановує цїлу істоту людини на місцї вічної небезпеки, та використати час, присвячений зміцненню фізичних сил, на відпочинок духа й серця.

Не зважаючи на більші та менші перерви, викликані неабиякими перепонами, додержав ся курс іще до сього часу. Відповідно до ступня його чинности можна розріжнити три головні фази його розвитку. Перша фаза обіймає час від заснованнє курсу до часу переселенння Коша до Галичини. Друга фаза припадає на час мандрівки Коша від Камінки аж до Свистїльник, третя знов фаза, найкраща, продовжуєть ся в сім останнїм селї через увесь час нашого побуту в нїм аж до нинї.

В коротких нарисах кождої з тих фаз знайде читач близші дати про спосіб, місце й час провадженння науки, про успіхи курсу та значіннє його для стрілецької ідеї.

Як по кождій більшій боротьбі, так і в місяць по боротьбі на Маківцї збільшило ся число таких стрільців, що перебувають у Коші. В тім то часї повернув також я до Коша зі шпиталю. Між стрільцями, що приходили до здоровля, знаходило ся дуже багато ґімназистів. Придивляючи ся їхньому тодішньому життю, впав я на думку утворити для

Година латини в ет. ґімназії У. С. С. в З. Паланцї.

них курс, на якім могли-б повторити собі те з шкільної науки, що призабули, та набути собі дещо нового знання. До отсеї думки віднїс ся дуже ввічливо кошовий батько й помістив у деннім приказї оповістку про заведенннє ґімназійної науки. Дотичний приказ, що надав наче право прилюдности ґімназії, кінчив ся словами: „Кождий стрілець-ґімназист повинен використати учинність товариша й обернути вільний час на науку“.

Зараз на другий день розпочала ся наука зі стрільцями, яких зголосило ся в першім днї пятьнадцять. З кождим днем прибувало щораз більше учеників з чотирьох найвищих кляс. З початку відбувала ся наука в стрілецькій касарнї, де з одної кімнати зробили собі ученики шкільну залю. По серединї уставили собі довгий стіл, зроблений зі скринок на консерви й дощок з поблизького плота, а довкруги нього таким самим способом зладили лавки. За таблицю служила помальована на чорно дошка, на якій виписано ріжні рубрики з харчевого ділу військової штуки. Опісля перенесли ся ми до народньої мадярської школи.

Наука відбувала ся від раннього ранку до пізньої ночі з перервами, які відпадали на полагодженнє стрілецьких чинитьб (збірки, вправи, обіди і т. ин.). Входячи до кляси,

кождий відкладав на бік оружє й, витягаючи свої зшитки, сїдав до лавки. На дворі були тодї гарячі, лїтнї днї, як звичайно в місяцї червнї. Рясний пiт спливав тодї з чола стрільцїв, похилених над математичними задачами або над книжками. Кожний скидав з себе блюзку та розчiнкавши ся, брав ся завзято до науки. З тих то часів заховали ся в мене як найкращі вражiння. Як приємно було тодї вчити, коли в нїкого не бачило ся якогось вимушення або знудження, коли кожний з повною свободою виповідав свої думки або зі смiливістю хапав ся за математичну задачу. Приємно почувало ся також в їхнїм окруженню. Було обостороннє довірє до себе, бачило ся також щирість і дружність. Їм самим було з тим краще. Тї одиницї, що до того часу жили розсїяні між стрілецтвом своїм окремішнїм життєм, утворили один тїсний дружнїй гурток — характеристична риса курсу, що виступає через увесь час його істнування.

Кляси були комбiновані й ученики одної кляси ходили завжди на виклади низшої кляси. Склали ся так самі з себе. Відбувала ся наука математики для всїх кляс, обох клясичних мов, льоґіки й психольоґії. Ту науку провадив я (канд. фільософії на віденськім унїверситетї, клясична фільольоґія). Науки инших предметів не було, як також не було инших учителїв. Кожна остання лекція відбувала ся на моїй кватирі. Читав я там зі старшими учениками Платона та при тім викладав льоґіку й психольоґію. Найтруднїйше було з підручниками. В поблизькім Мукачеві роздобув я тільки тексти клясичних авторів і льоґаритми, всї видання в мадярській мові. Одначе сї підручники вистарчили менї вповнї тим більше, що до науки математики не потребував я нїяких книжок.

Доволї правильно тягнула ся наука через один місяць. При обостороннїм завзяттю вичерпано в двох третїх частях приписаний матеріял. Поминаю тут цїлий ряд викладів, що своїм змістом вибігали поза приписаний у школї матеріял і дотикали відомостей, що входять у круг загальної освіти. Була се правдива наука в тих учеників-жовнїрів, бо не вчили ся вони до іспитів, а ради задоволення внутрішньої потреби. Се заразом і найкращі мої спомини й переживання з сеї доби істнування курсу.

Надійшов час відходу в поле й рівночасно переселення цїлого Коша до Галичини, при якім зоставав я ще один місяць до покінчення моєї відпустки. Більша половина товаришів-учеників відходила в поле. Щиро прощали ся вони з своїм учителем, а на спомин зробив підх. Микола Венгжин фотографічні знимки з нашої науки.

З їх відходом у поле перервав я на якийсь час науку й тим закінчила ся перша найгарнїйша доба в істнуванню курсу. В своїй дописї до „Громадського Голосу“ назвав др. Назарук сей курс одинокою українською ґімназією на Мадярщинї.

Не так щастило ся стрілецькій ґімназії на рідній землї. Щодо числа тих, що побирали науку, зросла вона до величезних розмірів, але що торкаєть ся мериторичної справи, не осягнула нї в части тих моральних успіхів, що в першій добі свого буття. На нїщо не здали ся ті невсипущі старання та змагання одиниць, що піддержували її. Безнастанна мандрівка счеркувала всї наміри та зусилля, а її неповодженнє викликувало зневіру не тільки в учеників, але також у декотрих учителїв. За цїлих чотири місяцї був може тільки один місяць науки. Учеників було тодї коло двіста, учителїв вісїм. Як перші, так і другі зміняли ся в коротких часах. Цїла ґімназія дїлила ся на два курси, один для „старої войни“ під моєю управою, другий під управою проф. української ґімназії у Львові Сави Никифоряка для „нової войни“. Обі ті „войни“ стояли окремими таборами й так у серпнї 1915 р. в Камінцї й Дубинї, а в вереснї в Майданї й Боднарові. У жовтні зійшли ся в Гнильчу разом, але довго не пожили з собою вкупі, бо „нова война“ вибрала ся зараз у перших днях у поле.

Отже наука була утруднена. Деякі вчителї мусїли ходити що дня милями від одних до других. На курсї для „старої войни“ вчили побіч мене товариші: укінч. філь. Іван Гуцуляк і ук. філь. Іван Дїдик. Від часу до часу удїляв науку фізики проф. др. Юлїян Гірняк, приїзджаючи на конику з Дубини. Сей останнїй був директором збірної „етапної ґімназії“ й він то поставив курс на такий високий ступінь.

Для новобранцїв провадили науку тов. проф. Сава Никифоряк, проф. Микола Венгжин, ук. філь. Федь Вишиваний, ук. філь. Юлїян Мінко, ук. філь. Антін Жила і я, заходячи сюди що другий день з Камінки. Удїляв науки також сам курінний отаман др. Никифор Гірняк. Не зважаючи на те, що було більше вчителїв, що заступлені були всї предмети, не можна було як слїд попровадити науки. Причиною того були ріжні непорозуміння, що зайшли тодї в стрілецтві, та їх наслїдки.

Наука для „старої войни“ відбувала ся на кватирах, а коли, як напр. у Камінцї, не було відповідних кімнат, то ученики самі закінчили собі одну недобудовану хату й там вигідно слухали викладів у романтично уладженій кімнатї. Підх. Венгжин відфотографував навіть сей ґімназійний будинок. Наука для новобранцїв відбувала ся по сократівськи, де небудь, чи під голим небом у садку або гаю, чи під церквою або на дзвініцї, чи під оборогом, а в разї негоди в хатї. Одначе не зоставало вже багато часу на науку. День відпадав у більшій части на ріжні чинитьби військової натури. Тим то й не багато можна було навчити потомлених стрільцїв, що другий день відпадала наука, отже й не диво, що не розвинула ся вона як слїд. Таке було в Камінцї, такеж саме й у Боднарові, не змінило ся се також у Гнильчу, де був чистий заворот усього кошового життя. З Гнильча, де то найдїяльнїйшим показав ся проф. української ґімназії в Рогатинї Лев Смулка, перенїс ся стрілецький кіш до Славятина, а звідти по однім тижнї до Свистїльник. У Славятинї не було навіть часу розбити скриньок з книжками, як прийшло ся вже вирушати. І тут кінчить ся друга доба стрілецької ґімназії, доба повна всяких безуспішних зусиль, що розбивали ся об Гераклеві перешкоди, й цїлковитого неповодження. Подивляю в нїй тільки ту велику вирозумілість старих стрільцїв до науки, яких справдї можу ставити за приклад усїм ученикам, що можуть спокійно побирати науку в державних ґімназіях.

Вінчаєть ся надсподїваними успіхами третя доба ґімназійного курсу, яка триває через увесь час нашого побуту в Свистїльниках. Тут відсапнув трохи увесь Кіш і став повертати до спокійного життя. Цїлу зиму відбувала ся по кватирах учителїв наука для старих стрільцїв-учеників, між якими було вже багато перших новобранцїв, що в Гнильчу вийшли в поле. Кождий день минав на завзятущій науцї, тим інтензивнїйшій, що всї відїздили по перероблення матеріялу до іспитів. За весь час свого істнування вислано до іспитів майже одну сотню учеників і досї не було випадку, щоб який не здав іспиту. По найбільшій части висилано до української ґімназії у Львові, яка сього року має справдїшню муку з тими

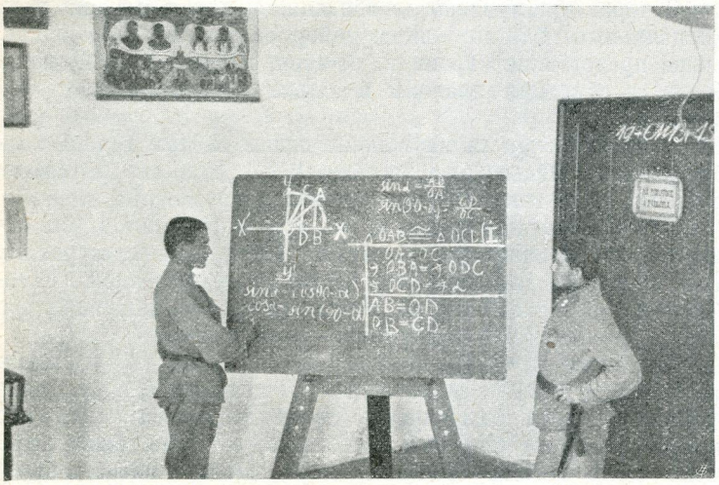

Година математики в ет. ґімназії в З. Паланці. (Май 1915 р.)

іспитами. Багато є таких, що з відзначеннєм поздавали матуру.

Найдіяльнїйші споміж учителїв показали ся тов. Юлїян Мінко, проф. Антін Лотоцький, т. Іван Гуцуляк і т. І. Дїдик. Себе не вчисляю. Заступлені були всї предмети. Науку побирали також семинаристи, ходячи на виклади всїх предметів крім латини та греки.

І тепер ведеть ся ще науку. Всїх учеників, що ходять на науку, є ще пятьдесять три. Користаючи зі спокою на стрілецькім фронтї, використовуєть ся кожду годинку, щоб як найбільше виобразувати ту молодь, що має стати опісля в рядах народнїх робітників. Наука відбуваєть ся тепер під погідним, весняним небом дуже симпатичним способом, що мило вражає.

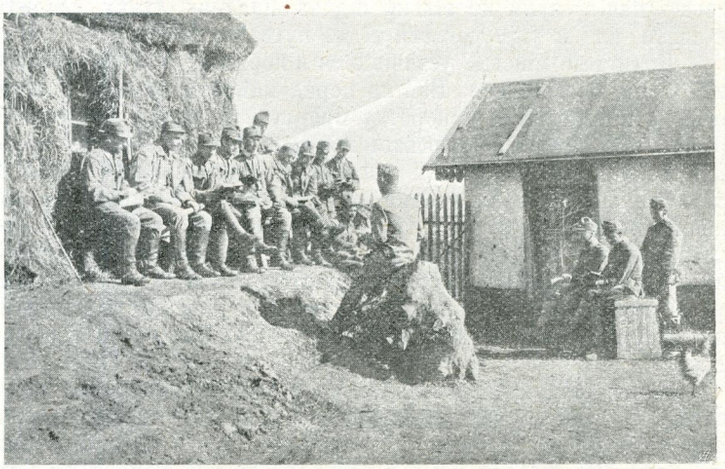

Година греки в ет. ґімназії в Коші У. С. С. (Кінець марта 1916 р.)

Весна влила нових сил, нової охоти. Декілька фотоґрафічних картин, які зладив для Вістника підх. Венгжин, віддадуть вірно спосіб і дух науки.

У нас весело й радісно на науцї. Тут ученик не вчить ся з страху перед двійкою, не потребує також вязати ся особою учителя. Обосторонне довірє й товариськість, свобідність і взаїмна пошана надають стрілецькій ґімназії ідилїчної закраски. На ідилю сходить те все тут описане ґімназійне житте, коли пригадаємо собі латинську приповідку: „Inter arma silent musae“.

Нї, війна учить цїнити музи.

(Пр. Кв. У. С. С.).

Степан Прідун.

Відслоненнє українського щита в IV комп. 24 п. п.

Die Wunden, die feindliche Kugeln geschlagen,
Ein Nagel schon hilft sie viel leichter ertragen.*

Під отсею гарною девізою святкувала в неділю дня 9-го квітня с. р. IV компанїя 24 п. піх., що має своє пристановище в маленькім нїмецькім сїльцї Вокендорф на Шлеску, велике свято, а саме відслоненнє українського щита (Wehrschild-a).

Був чудовий весняний день, яких у сїм роцї було досї ледви декілька. Вже о 2 годинї сполудня збирали ся товпами мешканцї села й вояки, щоб оглянути український щит. О 3 годинї зачало ся свято. Команда запасного баталїону 24 п. п. у Фрайденталю вислала на свято свого представника в особі майора Залуского. Явила ся також його жінка, представництво громади, місцева пожарна сторожа, військова орхестра й незвичайно численний збір офіцерів, між ними декількох Українців. Приємне вражіннє робило се, що багато офіцерів мало на шапках українські стрілецькі відзнаки. Ініціятором і впорядчиком свята був командант IV комп. капітан Вайґль, вельми культурна й освічена людина, до того щирий прихильник украї-

* Рани від ворожих куль уже один цвих дозволяє лекше зносити.

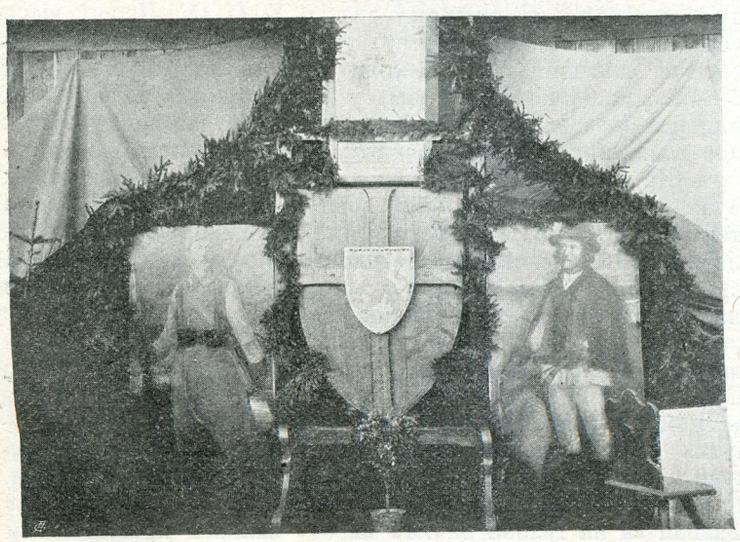

Український щит.

Офіцери ґарнїзону Вокендорф з командантом кап. Л. Вайґлєм.

їнської нації, який не тільки піддав щасливу думку уладити се свято, але й умів довести її до путнього кінця.

Коли вже військо уставило ся в порядку, а гості зайняли свої місця, зложив кап. Вайґль перед майором рапорт і виголосив у нїмецькій мові коротку промову, в котрій представив оружні успіхи австро-угорської монархії й геройства 24 п. п., який поклав також немалі заслуги на полї слави. Дохід із вбивання цвяхів призначений саме на вдови й сироти по погибших вояках 24 п. п. Свою промову закінчив окликом у честь австрійського цїсаря, військова музика заграла державний гимн. Опісля виступив кадет-аспірант С. Дутчак, який розвинув в українській мові ширше думки попередника й представив значіннє звільнення Галичини й Буковини від ворожої інвазії.

Тепер слїдувала дефіляда перед щитом, найкраща часть свята. Під такт музики машерувала незвичайно справно перша маршова компанїя в полевих унїформах, уся з синьо-жовтими відзнаками на шапках, опісля ступала запасна компанїя, а за нею поменші відділи.

По дефілядї проголосив кап. Вайґль відслоненнє щита довершеним.

Щит (Wehrschild) має форму справдїшнього великого деревляного щита, на серединї якого красуєть ся український лев на синїм полї, що пнеть ся по скелї в гору. По боках щита уставлені два великі образи, один з яких представляє Гуцула природної великости, що йде за плугом, а другий того самого Гуцула в жовнїрськім унїформі з крісом у руках. Цїлий щит прикрашено квітами й великими синьо-жовтими та чорно-жовтими прапорами. Щит і образи малював артист-малярь, однорічний доброволець Гольдшмід.

З черги приступлено до вбивання цвяхів. Перший убив свій цвях кап. Вайґль, опісля майор Залуский і його жінка, дальше представники громади, офіцери, вояки і т. д. Загалом зібрано з вбивання цвяшків в тільки першім днї коло 600 корон.

По сїм відбула ся на вільній площі забава, в часї якої концертувала військова орхестра. Ввечері співав з успіхом українські пісні також хор однорічних добровольцїв.

З щита зроблено декілька фотоґрафічних знимок, які задумуєть ся вислати до нїмецьких ілюстрованих журналів. Варто зазначити також, що фрайдентальські часописи (Freudenthaler Zeitung і Freudenthaler Nachrichten) помістили про се свято симпатичні й вельми прихильні дописи.

Так отже в сусїдстві нїмецької границї, в маленькім селї Вокендорф, що числить ледви 500 мешканцїв, відслоненнє українського щита стало просто історичною подією, а для нас Українців воно ще більше важне й дороге. Се-ж було наше власне свято в цїлім значінню сього слова, свято повного тріюмфу української думки й української ідеї в 24 п. п.! А відбуло ся воно серед такої симпатичної атмосфери та в такім щиро-піднесенім настрою, що лишаєть ся тільки побажати, щоб і українські національні врочистости по наших місцевостях святковано подібно.

Звертаємо на се свято увагу цїлого нашого громадянства й сподіваємо ся, що незабаром почуємо про подібні врочистости не тільки в инших українських полках Австро-Угорщини, але й по наших містах і селах. Се причинить ся і до популяризації рідної справи між чужими та зміцнення національної свідомости між своїми і дасть можність придбати немало гроша на українські цїли. *І. Н.*

Свята Українського Сїчового Стрілецтва у Відні. I.

В часї великодних свят відбуло ся у Відні декілька стрілецьких урочистостей, які заслугують на се, щоб про них дещо написати.

Дня 25 квітня декоровано врочисто стрілецького хорунжого В. Сїдельника срібним хрестом заслуги. О 5 годинї пополудні зібрала ся досить численна нїмецька й українська публика в XV окрузї Відня на відкритій площі перед школою, бо отсе вирушила нова віденська запасна сотня У. С. С. на акт декорації свого старшого товариша, що від початку війни стоїть у рядах стрілецтва, повнячи провіянтову службу. Крім У. С. С. узяли також віденські „Deutschmeister-Schützen“ участь у святї декорації, делеґуючи своїх офіцерів і свою капелю. Площу прикрашено хоругвами української національної й австрійської державної краски. Свято відбуло ся коротко — по військовому. Сотник У. С. С. д. Іван Коссак виголосив ядерну й щирим чуттєм пройняту промову та причіпив хрест заслуги на грудях декорованого, опісля промовив голова Української Боєвої Управи, др. Кирило Трильовський, підносячи заслуги Українського Сїчового Війська на полях боротьби та заохочуючи свіжо зорґанїзованих добровольцїв, щоб ішли слїдами своїх старших товаришів у стрілецьких рядах і добували собі славу, а Українї волю. Музика відіграла австрійський державний та український національний гимн.

По актї декорації слїдувало вручення прапора запасній сотнї, дарованого Комітетом українського жіноцтва у Відні. По серединї синьо-жовтої хоругви красуєть ся гарно золотом вигаптований лев — герб України, по другім боцї инїціяли Українського Сїчового Стрілецтва та день і рік вручення прапора; на червоній стяжцї, що звисає вздовж дручка, золотий гапт: „Український жіночий Комітет — другій віденській запасній сотнї У. С. С.“ Предсїдателька українського жіночого Комітету у Відні пані Карановичева, жінка віденського радника двору, виголосила промову, навіяну теплом, материнською любовю й гарячим патріотизмом, і передала прапор у руки стрілецтва.

Ввечері того самого дня відбуло ся у великій реставраційній залї при Fünfhausstrasse в XV окрузї спільне стрілецьке свячене, уладжене заходами Української Боєвої Управи й Українського Жіночого Комітету. При сїй нагоді прощано рівночасно свіжу віденську запасну сотню У. С. С., що третього дня мала вже опустити Відень, переїзджаючи до місця постою запасного куріня У. С. С. задля дальшого вишколення й виобразування у воєннім ремеслї.

Цїкаве й характеристичне! Не дивлячи ся на те, що війна триває вже цїлих 21 місяцїв і все, що тільки здатне носити оруже від 18 до 50 року життя, стоїть уже в жовнїрських рядах, — щораз нові та свіжі добровольцї голосять ся масово до Українського Сїчового Війська й наш стрілецький корпус виріс би певно в цїлком поважну армію, якби не істнували приписи, котрі такому розростови кладуть вузькі границї. Лиш час до часу вдаєть ся Українській Боєвій Управі виєднати дозвіл на зорґанїзуваннє свіжої запасної формації У. С. С. За кождим таким дозволом треба багато находити ся, написати ся та напросити ся...

І ось у двадцятім першім місяцї війни зорґанїзовано другу віденську запасну сотню У. С. С. Першу віденську запасну сотню утворено ще в зимі 1915 р. Обидві віденські запасні сотнї зложили ся з добровольцїв, котрих батьківщина і постійний осїдок — Галичина. Воєнні події виперли їх з рідної землї й приневолили часово пробувати або в столицї держави, або в найблизших околицях.

Не зважаючи на те, що війну вже й так болюче відчули наші утїканці, що всї вони потерпіли величезні матеріяльні втрати, що багато з них осиротїло, їх родини або повимирали, або без слїду занапастили ся, їх оселї частю зруйновані, частю зникли з лиця землї ... не зважаючи на те, що по всїх тих тяжких воєнних переживаннях душа людини з природи річи в глибокім болю корчить ся й вяне, що закрівавлене серце замикаєть ся в непроглядніm смутку й за своїм особистим безмежним горем — по ясним і звичайним правилам природи — стаєть ся щораз більше нечутка та невразлива на всї ті справи, які стоять поза кругом особистих потреб, поза межами особистих інтересів, не зважаючи на ту цїлу суму подій, які за воєнний час звалили ся на голови нашого народу важким пригнїтаючим тягарем, — наш народ виказує просто невичерпану життєву силу, непохитну волю стати свобідним і рівним у сїмї на-

родів, невигасле й неослаблене змаганнє до визволення. У двадцятьпершім місяці війни по тім усім, що перебув і серед того всього, що перебуває, видає з себе нових добровольців до боротьби за кращу долю України! . .

З бараків для воєнних наших утїканців у Ґмінді й Вольфсберґу зголосило ся поверх 200 свіжих добровольців до воєнної служби в У. С. С. Не всї показали ся фізично здатними, зостало 170 здорових і дужих і з них утворено в квітнї б. р. другу віденську запасну сотню.

Для сеї сотнї й для тих стрільців „старої войни“, що задля матури й инших іспитів проживали саме на Великдень у Відні, уладжено згадане спільне свячене.

Як одна велика родина зібрали ся отсї „молоді“ й „старі“ стрільці, прийшли представники Загальної Української Ради, Союза визволення України, Української Культурної Ради, Українського Запомогового Комітету, віденського Кружка земляків, віденської „Просвіти“, явили ся делеґати військових властей і Дайтшмайстрів-добровольців, приїхали також представники управи баракового табору в Ґмінді. Українська Боєва Управа виступала в ролї господаря, а український жіночий комітет як мами й сестри подбали, щоб угостити; не сїдали й не спочивали, запопадливо та ввічливо припрошували, прибалакували, потїшали й розраджували, розносили не тільки свячене, але те святе родинне тепло, якого війна й воєнні обовязки позбавили ще таких молоденьких наших борців за волю України . . .

Не буду описувати подрібно перебігу свята й наводити змісту промов, було їх багато й усїляких: були привитання й подяки, були полїтичні оцїнки великої сучасної доби й оцїнки значіння Українського Стрілецтва, підношено воєнні заслуги та прикмети нашого леґіону, говорили леґіонїсти від себе, де бачуть свою цїль і як розуміють свою задачу . . . І все те зложило ся на одну цїлість, в якій було все, що бачуть тверезі очі, що розуміє холодний розум, що відчуває гаряче серце, до чого рветь ся душа, що вкладає на сучасне поколїннє обовязок супроти цїлости українського народу та його будучности, що відповідає його змаганням й його непередавненим правам . . . Було ясно, що знаємо, коли живемо де й серед яких обставин, що відчуваємо й розуміємо, чого від нас жадає теперішня доба, що хочемо й будемо кождий за себе і всї разом, кождий на своїм місцї та всїма своїми силами робити те, з чого має вирости спільна, велика українська справа . . .

Перебіг свята був ось який: мітрат о. Жук благословив „дари та страви“ й бажав веселого „Христос воскрес“; голова Б. У. др. К. Трильовський витав стрільців і гостей; заступник голови Б. У. В. Темницький говорив від Боєвої Управи; сотник Ів. Коссак від У. С. С.; капітан Чіґнїс від військових властей; пані Кисїлевська від Укр. жін. Ком.; заступник голови З. У. Ради Я. Весоловський від президії З. У. Р.; проф. О. Колесса від Української Культурної Ради; М. Меленевський від Союза визволення України; Юра Шкрумеляк від „старої войни“, др. Маковський від управи табору в Ґмінді і т. д.

Музика Дайтшмайстрів-добровольців грала українські й державні гимни, марші й арії з опер, — стрілецький хор „старої войни“ співав національні та стрілецько-воєнні пісні. Свято закінчило ся коло півночі та дало учасникам привід і до поважної обміни думок і до приємної розривки.

В. Т.

Памяти Михайла Владимірского-Буданова.

На передодні Благовіщення втратила російська наука, зокрема українознавство, одного з найбільше заслужених дїячів, знаменитого професора київського університету, Михайла Владимірского-Буданова. Хоч він родом Москаль, за його заслуги для українознавства, за його строго-наукове трактованнє свого предмету досліду, зокрема за його замилуваннє до деяких українських дисциплїн належить ся йому від нас щира й тепла згадка.

Уродив ся 1838 р. у тульській ґубернії. Учив ся в тульській духовній семинарії, пізнїйше в київській духовній академії, звідки в 1860 р. перейшов на перший курс історично-фільольоґічного факультету київського університету й вибрав своєю спеціяльністю історію Росії. Початок 60 рр. був часом національного оживлення серед київського студентства. Між студентами були завзяті суперечки на тему українськости південно-західного краю. Се був час, коли ряд здібних учеників ходив до київської духовної академії й до київського університету, — хоч згадати-б батька української лїнґвістики Павла Житецького,— коли й славянське питанне набрало окремого інтересу серед київського студентства.

Зложивши в 1865 р. маґістерський іспит, приступив до праці над своєю маґістерською дисертацією про „Нїмецьке право в Польщї й на Литві“, написаною головно на підставі документів київського центрального архиву. В 1869 р. боронив своєї дисертації, а найблизшого року одержала його книжка від Академії Наук Уварівську премію. Слїдом за тим відбув Буданов однорічну подорож за границю та по Росії. Коли вчителював у ярославськім лїцею, добув ступінь доктора російської історії й приступив до видання своєї „Христоматії“ в трьох випусках (перший випуск мав шість видань). В 1875 р. зайняв катедру історії російського права на київськім університеті й тут провів 40 лїт своєї плідної наукової дїяльности, працюючи безперервно сам і навчаючи инших. Мало навчаючи, а витворюючи цїлу школу з своїх учеників. Тут і докінчив працю над своїм знаменитим „Оглядом історії російського права“, що в 1914 р. вийшов сьомим виданнєм. Ще в минулім році займав ся з студентами своїм улюбленим правом. Був членом багатьох наукових товариств, головним редактором київської Комісії для розслїду давнїх актів, а в один часі предсїдателем „Історичного товариства ім. лїтописця Нестора“. В 1903 р. вибрала його Академія Наук своїм членом-кореспондентом, а в марті надїлила його рада університету св. Володимира почесним докторатом історії російського права.

Свідомий окремішности литовсько-українського права як окремої галузи науки, зробив дуже багато на сїм полї. Коли наш славетний учений професор київського університету В. Антонович покинув Комісію для розслїду давнїх актів, не бажаючи бути в нїй разом з доносчиком Юзефовичом, Владимірский-Буданов став головою сеї Комісії й перебрав на себе спадщину Антоновича в досліджуванню заселення України.

У своїх працях з поля досліду над минулим України зробив Буданов так багато, що історики литовсько-українського права й історики України загалом довго-довго черпатимуть з його талановитих праць. З його праць, що торкають ся історії України, згадаємо: „Исторія Императорскаго университета св. Владиміра“ т. I (1884), „Уложеніе и Литовскій Статутъ“, „Неизданные законы юго-западныхъ славянъ“ (1881), „Передвиженіе южно-русскаго населенія въ эпоху Богдана Хмѣльницкаго“ (1888), „Черты семейнаго права Западной Руси“ (1890), „Формы крестьянскаго землевладѣнія въ литовско-русскомъ государствѣ XVI в.“ (1892), „Судебникъ 1589 г.“ (1902), „Русская Правда“ (1911) й багато инших. Від 1887 р. редаґував „Акты о заселеніи Юго-Зап. Россіи“. Покійник полишив по собі вічну память яко гарна людина й великий учений.

Вісти.

Складайте жертви на волинські школи. Жертви посилайте на адресу: Кред. Тов. об. „Дністер“ у Львові, ул. Руська, ч. 20, на вкладкову книжечку ч. 9888 та рівночасно повідомляйте про се карткою Бюро Культурної Помочи, Львів, ул. Бляхарська, ч. 11, II пов.

Почтові урядники в зайнятих українських землях зволять подати свої адреси до Бюра Культурної Помочи для українського населення зайнятих земель, Львів, ул. Бляхарська ч. 11, II пов.

Український вечір союза німецьких пособників українських визвольних змагань „Україна“. В середу дня 26 квітня уладило т-ство „Україна“ разом з инш. товариствами в столиці Бадену, Карльсруе, вечір з викладами. Др. Фальк Шупп говорив про „Україну яко міст Німеччини до східних країв“. Своїм викладом прикував увагу слухачів, коли давав історичний, етноґрафічний, політичний і господарський огляд сеї родючої країни та вказував, який великий інтерес Німеччини в тім, аби здійснили ся змагання Українців до політичної незалежности. Коло вечера заслужив ся особливо старший правительственний радник др. Гроос. Загалом став вечір доказом, як зростає в Німеччині зрозуміннє політичного значіння України, коли уладжуєть ся вечір на німецькім південнім заході, де вже чути гук гармат з західного фронту.

Промова Бетман-Гольвеґа та болгарська преса. „Народни Права“, орґан президента міністрів Радославова, зазначує, що промова викликала сильне вражіннє серед болгарського громадянства й воно сьогодні горде з того, що є союзником народу, котрий бореть ся не за поневоленнє народів, а за загальнолюдський поступ. „Балканска Поща“ (редактор Хр. Станчев) каже між иншим: „Промова говорить відкрито про умови будучого мира та про долю народів Росії, що тепер дістали ся під німецьку управу.“ Від себе додає далі редакція: „На схід хай повстане одна або декілька самостійних держав Польща, Литва, Україна й инші, щоб були охороною против експанзійної Росії.“

В такім самім дусї пишуть і инші газети, як „Утро“, „Дневникъ“, „Военни Извѣсти“.

І русофільська преса пише в сім дусї. Орґан Малїнова „Прѣпорецъ“ називає її „монументальною“, а орґан народняків „Миръ“ пише між иншим: „Бетман Гольвеґ похвалив Болгарію, він сказав, що „болгарська армія добула плече об плече з Німеччиною й Австрією вічну славу. Та про будучу долю Балкану він не сказав нїчого. Сього, розумієть ся, не можна пояснювати сим робом, що Німці не рішили балканської справи. Противно мусимо сподївати ся, що вони вважають витворене війною положенне за дефінїтивне полагодженнє. Правда, є ще й инша причина сього замовчання. У відносинах до Балкану зоставляє Німеччина рішуче слово свому союзникови, Австрії.“

Нарештї даймо голос „Камбанї“, газетї, що з усїх болгарських найбільше інтересуєть ся українською справою: „Мусимо зазначити, що в своїй промові німецький канцлер нїчого не згадав про Балкан та Україну. Дехто поясняє се тим, що про се скоро скаже ще слово барон Буріян, бо про нові порядки в Бельгії й Польщі рішає Німеччина, а про Україну та Балкан перше слово має Австрія.

І не тільки се. Дїло визволення України ще не довершене, а й справу балканської консолїдації спинює ще невтральність Румунії та Греції. І чому мало говорити ся там, де ще стільки має довершити ся? Що Бетман-Гольвеґ і барон Буріян зможуть ще в недалекій будучности сповістити світ і про нові порядки в полудньово-східній Европі, про се не може нїхто сумнївати ся.

Декотрі круги уважають промову канцлера як вступ до переговорів в справі мира. В деякій мірі се так і є; канцлер проголосив умови Союза, а ними є: визволенне від анґлїйської перемоги, від російського гнету, від французького реванжу й італїйського віроломства; се значить, новий режім на морях, освободженнє Бельгії від анґльо-французького насилля, вільна Польща, свобідні балтійські провінції; се значить ще: **велика Болгарія, свобідна Албанїя та свобідна Україна**; се значить ще: нове розміщенне сил в Азії та кольоніях.“

Цїнне признаннє. В „Münchner Neueste Nachrichten“ помістив польський письменник Станислав Пшибишевский три статї на тему „Від народу до народу“. Хоч тут нї словечком не згадав про українську справу, виставив (Поляк!) російській Україні дуже гарне свідоцтво, доказуючи повну недостачу державного російського патріотизму на Україні. „Нїколи не забуду, пише він, часу російсько-японської війни, який провів я на Україні (автор називає її соромливо полудневою Росією): в Одесї, Харкові, Херсонї, Київі і то в кругах найінтелїґентнїйшого російського товариства. В них принимано кожду вістку про пораженнє російських військ з захопленнєм, а банкроцтво російської військової сили під Мукденом святковано банкетами з шампанами.“

Великі полїтичні страйки на Україні. Як доносять „Neue Züricher Nachrichten“ з Стокгольму, вибух у фабриках на Україні широкорозгалужений робітничий рух на полїтичнім підкладї. В Київі має страйкувати кругло дві третини мунїційних робітників. У Харкові перервано працю в фабриках загального електричного товариства та в фабрицї льокомотив. У фабриках мунїції в Шубаївi та Кривім Розї страйкує від минулого тижня 12.000 робітників. Поліція поарештувала сотки людей в округах, захоплених страйком.

Папська інтервенція в справі митрополита гр. Андрія Шептицького. Як доносить „Kölnische Zeitung“, папа написав лист до російського царя в справі вивезеного Москалями українського митрополита Галичини гр. Андрія Шептицького, просячи дозволу для нього вернути поміж своїх вірних.

Заборона польського відчиту в Швеції. „Wied. Kurjer Polski“ доносить у ч. 481 (з 28.IV), що начальник полїції в Norrköping заборонив графинї Лєдоховській відчит про Польщу, в котрім мало бути порушене питанне про „самостійну Польщу“.

Виділенне сувалкської ґубернії з Польського Королївства. Нїмецький уряд вилучив із зайнятої нїмецькими військами частини Польського Королївства сувалкську ґуб., заселену, як відомо, не Поляками, а Литовцями, й прилучив її до віленської ґуб. Обидві сї ґубернії становитимуть осібне ґенерал-ґубернаторство. Вилучено з Королївства і прилучено до сього ґен.-ґубернаторства також місто Ковну.

Українські школи для дїтей виселенців. На зїздї в справі опіки над дїтьми втїкачів у Москві один з промовців Ст. Сїрополко висловив бажанне, щоб правительство відносило ся дуже обережно до національности й віри дїтей, котрі підлягають його опіцї, маючи на оцї український нарід та унїятський обряд галицьких Українців. Було-б бажане, казав він, направляти дїтей Галичан та Українців з холмської, волинської та городненської ґубернії до південних ґубернїй. Наука для дїтей має відбувати ся по думцї промовця в українських орґанїзаціях в їх рідній мові, при чім місцева самоуправа та союзи повинні дати на се засоби.

Положенне виселенців у туркестанськім краю. „Утро Росії“ з 15 квітня доносить: „Серед утїкачів у туркестанськім краю поширюють ся застрашаючим способом ріжного роду пошестї. Втїкачі мруть, як мухи. З 84.000 оселених у Туркестанї лишило ся тепер при житю 57.000, себто протягом 5 місяців умерло 27.000 людей, понад 180 мерців денно. Щоб се число не зросло два, три рази, треба негайно усунути сю масу втїкачів в якийсь инший район.

Котра небезпека більша? З нагоди річниці голосного перелому російського фронту й побідного походу армій центральних держав на українські землї можна пригадати дещо з голосів московських часописей про можливість появи військ центральних держав на схід від Збруча. І так „Биржевыя Вѣдомости“ писали з приводу піднесеного питання, чи відновлювати українську пресу: „Будьмо справедливі й даймо Українцям те, чим самі користуємо ся. Цькованнє народів . . . тільки ослаблює нашу силу, так потрібну державі в днї, які переживаємо, викликає непотрібний і злочинний неспокій, несе таке розєднаннє й недовірє в суспільности, що йому треба дати рішучу одсїч“. М. Ковалевський писав у сїй самій часописи: „Для кого не є тепер безперечним, що не слїд безкарно нищити українського друкованого слова . . . перед можливістю того, що австрійсько-нїмецьке військо вдереть ся на лїво-бережну Україну, на Київщину й Черниговщину“. „Не треба піддержувати серед населення зовсїм зрозумілого невдоволення марною боротьбою з народньою мовою, школою, друкованим словом“. Иншої думки був „Свѣтъ“, що писав: „Відновленнє української преси, котра має своєю головною задачею розбити „русское національное єдінство“, „буде гіршою поражкою нїж яка небудь поражка на полях бою“. „Свѣтови“ вторували „Московскія Вѣдомости“, які жадали „особливої енергії й особливої витривалости“ в боротьбі з українством. На чорносотеннім з'їздї, що відбув ся при кінцї падолиста 1915 р. в Петербурзї, говорило ся також, що „треба всїма силами бороти ся з мазепинським рухом“, а чорносотенний делеґат з Нижнього Новгорода заявив, що „український рух — се язва. Не дай Боже! Се, панове, не простенький гопак, а поважний полїтичний рух“ („Кіевская Мысль“ ч. 325).

Відзначення Українських Сїчових Стрільців. Військовий хрест заслуги третього ступня з воєнною декорацією одержали за хоробре поведеннє супроти ворога: курінний отаман Сень Горук, старший четарь кінноти У. С. С. Роман Камінський. Найвище похвальне признаннє (signum laudis) одержали: старший четарь Микола Стронський і четарь Петро Франко.

Чого хоче Росія. Відомий російський знавець національної економії проф. Туган-Барановський мав недавно в московськім Торговельнім Союзї, до котрого належать усї визначні великі промисловцї й багаті купцї Росії, голосний виклад про російські воєнні цїли та будучі змагання Росії, зміст якого подавати в пресї заборонила цензура. Туган-Барановський почав говорити від розповсюднених тепер у Росії думок, які домагають ся в нагороду за недосяжне посїданнє Дарданелїв російської пристани при Перським заливі. Бесїдник указав, що ся пристань може бути все-таки тільки в конечній потребі зарадою для російського народнього господарства та що Росія, коли вона має в будучности лишити ся здатною конкурувати на світовім ринку, не може нїколи стратити з очей Царгороду яко своєї цїли. В російськім змаганню дістати Царгород не розходить ся тільки про побільшеннє державної території, — Росія така велика, що не потребує нїякого побільшення державної території, — але, що більше, безумовно про життєве питаннє для Росії. Без забезпеченого права вільного переїзду через Дарданелї не може Росія просто істнувати. Південь Росії, Україна й сумежні краї зостануть ся на далекі часи найголовнїйшими господарськими областями для вивозу Росії, а багацтво сих областей можна тільки тодї використати в повнім обємі, коли для вивозу їх продуктів відкрита буде дорога через Дарданелї.

Та мілїтарні рішення показали, що Росія нї при помочи своїх союзників, нї власною силою не може здобути Царгороду, як довго Нїмеччина є союзником Туреччини. А осягненнє инших російських воєнних цїлей стало так само більше нїж непевним, тим більше, що тут Росія здана тільки на себе саму. Ріжні познаки вказують на те, що війна скінчить ся ще сього року. А се неможливо, щоб Росія вийшла з сеї війни з порожнїми руками. Треба подумати над тим, чи не можна-б осягнути порозуміння з Нїмеччиною задля вільного переїзду через Дарданелї. З держав почвірного порозуміння має властиво тільки Анґлія життєвий інтерес у тім, аби Царгород не лишив ся надалї під нїмецьким впливом; Росія вдоволила ся-б тим, якби їй забезпечено вільний переїзд. А Нїмеччина не має чого бояти ся конкуренції в Царгородї, бо для російського перевозу через Дарданелї прийшло-б у рахубу збіже, вуглє й руда, вивіз котрих не може нїде нарушувати нїмецької світової торговлї.

Туган-Барановський говорив далї про грозьби Англії Нїмеччинї, які назвав геройством на словах і фразами. Як у сїй хвилї стоять справи, диктуватиме не Анґлія, а Нїмеччина умови майбутньої господарської війни. З усїх держав, що ведуть війну, тільки в одній Нїмеччинї серед війни господарське життє не нарушене. Росія не може вести жадної господарської війни з Нїмеччиною, бо Нїмеччина є для неї ринком збуту. Російський вивіз до Нїмеччини виносив у лїтах 1911 до 1913 докладно 50% цїлого експорту Росії. Господарська війна Росії з Нїмеччиною по зробленню мира рівняла ся-б самовбійству Росії.

Російська опіка над галицькими сиротами. „Кіевская Мысль“ доносить: Судове розслїдженнє знущань над дїтьми в приютї для галицьких сиріт викриває все нові факти. Начальницею сього приюту є Стріґальова. Начальниця била дїтей шворкою, руками, головно по голові, штовхала їх у спину ногою. Як свідчить студент Симаков, сї муки давали їй навіть видиму втїху. Дїтей вона роздягала до нага й тодї била. Згодом у дїтей стали зявляти ся болячки від злого живлення. Головним покровителем приюта є, як відомо, архиеп. Евлогій.

Фабрика янголят. Відступаючи з Галичини, російські війська вивезли в Росію багато дїтей галицьких Українців. Частину сих дїтей приміщено у Київі в захистї, котрим завідував славнозвісний Евлогій. Як поводять ся в тім „захистї“ з малечою, яскраво свідчить отся допись в газетї „День“ з д. 22 марта:

„Слїдство в справі доглядачки Стріґальової виявило такі подробиці мордування малих галичан-сиріт.

Дїти за цїлий час істнування захисту були без лїкарського догляду. Їх „лїкував“ якийсь доходячий й таємничий хвершал і сама Стріґальова, які давали їм аспірину й напихали їх, не розбіраючи, всякими лїками. Міський лїкарь А. Білявський під час огляду знайшов у вохкій і холодній кімнатї дитину, що в гарячцї лежала там самітна. Нянька дала їй за порадою Стріґальової аспірини й дитя качало ся на твердім ліжку в маячнї.

Робочий день у захистї-катівнї починав ся о 4-й годинї рано. Тодї-ж починало ся й биттє. По ранїшнїм чаю й молитві дїти брали ся до зайнять, котрими керувала доходяча вчителька Алєшо. Зайняття тягнули ся до години 1-ої пополудні й супроводили ся биттєм у окремій кімнатї.

„Кляса“ до науки представляє собою темну, холодну хатину з неутушкованими вікнами й вохкими стїнами. Цїле приміщеннє вохке, темряве й дїти, кладучи ся на тверді складані ліжка, тремтїли від холоду й голоду . . .

Сама Стріґальова — неграмотна міщанка, що видавала себе за сестру милосердя, вельможну панї Строґанову.

Рахунковість „захисту“ незвичайно заплутана. Навіть дневник, куди вписувано назвища сиріт, провадив ся незвичайно недбало.

По словам служби захисту сими днями захист відвідав уповноважений Тетянинського комітету, котрий лишив на цукерки для дїтей 25 рублїв. Стріґальова купила 1 фунт цукерків і 50 тїсточок і роздала дїтям, а решту грошей затримала собі.

У захистї містить ся також лїкарня — в сутеренах (підземелю), з вохкими, вкритими цвіллю стїнами.

Дїти підтвердили випадки катувань, які практиковано в захистї.“

Бібліографія.

Виданнє „Союза визволення України“.

Др. Осип Назарук. Слїдами Українських Сїчових Стрільців. Львів, 1916. Стор. 156 вел. 8⁰. Ціна 3 К 50 сот., в оправі 4 К 50 сот.

Зміст: Вступ. I. По дорозї до Сїчового Коша. II. Перші враженя з Сїчового Коша. III. Один з тих, що бороли ся на горі Маківцї. IV. Три справоздання трьох інтелїґентів. V. Оповіданнє мого малого товариша. VI. Як наш четарь відібрав від польських леґіонїстів 260 гуцульських хлопців. VII. Золочівець в битві під Синевідськом. VIII. Гуцульська відвага і любов до гарного оружя. IX. Яка найвигіднїйша форма для списуваня вражінь і думок? X. Один з роду Шкрібляків. XI. В мрацї і болотї. XII. На нашій несвоїй землї. XIII. Щастє. XIV. Зі Львова до Страбичева. XV. Ах! XVI. Український шляхтич-стрілець. XVII. Гумор і сатира в Сїчовім Коші. XVIII. Що говорить Головна Книга У. С. С.? XIX. Прощаннє. Кінцеве слово.

Прикрашує книжку 21 ілюстрацій: 1. Вїзд до села Суботова, де гетьман Богдан прожив дїточий вік. 2. В канцелярії управи Сїч. Коша в Замковій Паланцї. 3. В бібліотецї С. К. 4. Подвірє в мукачівськім замку. 5. Одно з внутрішніх подвір мук. замку. 6. У. С. С. Ол. Садженица складає зізнання в „Пресовій Кватирі“ У. С. С. 7. У. С. Стрільцї під церквою в З. П. 8. 16-лїтнїй стрілець Онуфрій Маньчук, сина Василя з Жабйого. 9. У. С. С. ждуть на листи перед почтою в З. П. 10. У. С. Стрільцї перед церквою в З. П. 11. Підхорунжий Микола Яценович, О. Шкрібляк і Л. Петрів. 12. У. С. С. вправляють ся в стрільянню з крісів. 13. Полковий отаман У. С. С. Гриць Коссак. 14. Вістун У. С. С. Осип Левицький оповідає в кімнатї мук. замку авторови книжки свої пригоди. 15. Підофіцерська кухня У. С. С. в З. П. 16. Гірський краєвид. 12. В кантинґ У. С. С. 18. Сотня Осипа Будзиновського у Варпаланцї на замку в середнїм подвірю. 19. Сотня Вітовського на відпочинку в З. П. 20. Гірський краєвид у Карпатах. 21. Мукачівський замок.

Отся нова книжка „Союза визволення України“, зредаґована самим автором і видана у Львові, розійдеть ся певно швидко, тим більше, що надруковано всього 3000 примірників. Заслугує вона на се й темою й формою. Темою У. С. Стрільцї — найважнїйший полїтичний акт України по скасуванню останків її волї, а символ переміни, яка зайшла в українській душі, символ свідомости потреби безоглядної боротьби аж до осягненя всїх умов найповнїйшого культурного, економічного й полїтичного розвитку. Форма книжки дуже старанна; друкована на добрім папері, а викінченнє не лишає нїчого до бажання. Автор, др. Осип Назарук, відомий нашій ширшій суспільности. Його заслуга зорґанїзованнє Пресової Кватири У. С. С., його нариси про життє У. С. С. відомі з усїх українських часописей, у першій мірі з „Вістника“, а те, що зібране в сїй книжцї, з малою виїмкою являєть ся перший раз друком. Таку книжку повинна безумовно спровадити кожда читальня, кожда „Бесїда“; вона повинна знайти ся в руках кождого інтелїґента-Українця, а вже багато хвиль розради внесе вона всїм прибитим горем у теперішнїм часї. Така книжка вчить, що в такім великім часї, як теперішнїй, нема особистого горя, а є тільки горе української нації, нема мїсця на особисті змаганя, а зате змаганя всїх Українців повинні злити ся в однім величезнім, солїдарнім змаганню української нації до осягненя тих ідеалів, змаганнє до яких зродило український оружний чин. Враженя й думки, які насуває він, і документи до його історії є змістом книжки.

Виказ жертв

на полонених Українців:

грішми: проф. Юліян Недзведзький 10 К.

книжками: пані Галя Бурачинська, Бергомет н/С., комплєт „Л. Н. Вістник“ за 1908 р. і 6 чисел „Іл. Укр.“; д. Степан Гайдук, 11 бр. і жмуток чисел ріжних часописей; д. Богдан Заклинський, Жабє, 2 катал. й 4 числа часописей; д. Василь Шевчук, Мразниця коло Бориславa, 2 кн.; д. Вінкентій Яворський, суддя в Банялуцї, 35 кн. „Літ. Наук. Вістника“ за рр. 1910—1914, 6 бр., „Ілюстр. Укр.“ за 1914 р. і 5 чисел часописей.

Складаючи щиру подяку за сї жертви, просимо дуже дальших, щедрійших, бо просьбам, котрі щоденно дістає „Союз“ від полонених земляків, можемо тільки в дуже малій части вдоволити.

Громадський Голос.

Українська радикальна часопись.

Виходить три рази на місяць.

Видає і відповідає за редакцію:

ІЛЬКО МАТЕЇК.

Коштує до кінця сього року 5 корон, у Нїмеччинї 5 марок, в Америцї 2 доляри. Одно число 20 сот.

Адреса: Львів, вул. Оссолїнських, ч. 11.

„СВОБОДА“

Ілюстрована полїтична, просвітна й господарська часопись.

Виходить що тижня в суботу.

Редаґує др. Степан Баран.

Передплата: в Австро-Угорщинї річно 6 К, піврічно 3 К, чвертьрічно 1·50 К. За границею річно: В Нїмеччинї 6 марок, у Росії 3 рублї, в Америцї 2 доляри.

Адреса Редакції й Адмінїстрації:
Свобода, Львів, Ринок, ч. 10, II. поверх.

Зміст: До наших передплатників. — Проф. др. П. Рорбах. Анґлїйський ляпас Росії. — У. С. С. Андрій Бабюк. Оригінальні стрілецькі пісні. — О. П. З Волод. Вол. до Сїльця. — З поезій У. С. С. Юри Шкрумеляка. — В. Темницький. Зависть яко чинник національної політики. — М. Троцький. По відроченню Думи. — -к. За тиждень. — Ст. Придун. Гімназія Українських Сїчових Стрільців. — І. Н. Відслоненнє українського щита в IV комп. 24 п. п. — В. Т. Свята У. С. С-ства у Відні. І. — Памяти Михайла Владимірського-Буданова. — Вісти: Укр. вечір союза нїм. пособників укр. визв. змагань „України“. Промова Бетмана Гольвеґа та болчарська преса. Цїнне признаннє. Великі полїт. страйки на Україні. Папська інтервенція в справі митр. гр. А. Шептицького. Заборона поль. відчиту в Швеції. Виділеннє сувалк. ґуб. Поль. Корол. Укр. школи для дїтей виселенців. Положеннє виселенців у турк. краю. Котра небезпека більша? Відзначеннє У. С. С. Чого хоче Росія? Російська опіка над гал. сиротами. Фабрика анголят. — Бібліографія. — Виказ жертв.

Відповідає за редакцію: Волод. Біберович.
З друкарнї Адольфа Гольцгавзена у Відні.

Львівська державна наукова бібліотека
№ П